

Čiekurs vasara

INFORMATĪVS IZDEVUMS MEŽA ĪPAŠNIEKIEM ● 3 (27) 2010

Foto: O. Skuja

Ja durvis ir vaļā, JĀMĒĢINA IEIĒT

Tā uzskata meža īpašnieks **GUNTIS EZIS**, kura īpašums "Druvas" atrodas Vidzemes augstienē, netālu no Gaiziņkalna, Madonas novada Aronas pagastā. Īpašnieks, diplomēts inženieris – celtnieks, nu jau pensionārs. 1992. gadā atguvis mantoto īpašumu.

Tolaik laukos bija pacēlums un, atguvuši zemi īpašumā, visi parasti sāka nodarboties ar lauksaimniecību, Guntis nebija izņēmums. Vairākus gadus viņš sēja un audzēja labību, bet mežs bija domāts sēņošanai, ogošanai, malkai – un ne vairāk.

"Kad pierādījās, ka, nodarbojoties ar lauksaimniecību, es tikai zaudēju, jo mani izaudzētie rudzi nevienam nebija vajadzīgi, mežs bija tas, kas palīdzēja man, zemniekam, iztikt. Tad arī pamazām sāku domāt par sava meža apsaimniekošanu," stāsta Guntis.

Sākumā "Druvu" saimniekam par mežkopību un meža apsaimniekošanu nebija nekādu zināšanu, bet tas nu gan viņam bija skaidrs: ja vienu koku nocērt – divi jāiestāda vietā. Guntis, būdams aktīvs, par visu interesējās, bieži iegriezās vietējā mežniecībā pēc padoma.

Kad Valsts meža dienestā tika izveidots Konsultāciju pakalpojumu centrs, Guntis Ezis kļuva par tā pastāvīgu klientu un nekautrējās lūgt padomu, jaunāko informāciju par meža apsaimniekošanu. Viņš ir aktīvs semināru un apmācību dalībnieks un Eiropas Savienības atbalstīto projektu rakstītājs jau no pašiem pirmsākumiem.

Par projektu rakstīšanu viņam ir savs stāsts. Uzzinot par iespējām rakstīt projektus "Lauksaimniecības zemiņu apmežošanai" un saņemt SAPARD finansējumu, Guntis, daudz nedomādams, rakstīja savu pirmo projektu. Tomēr teikumi esot bijuši pārāk skarbi. Viens no punktiem paredzēja, ka platībā, kuru saimnieks vēlas apmežot, dabiski iesaējušos kociņu nedrīkst būt vairāk par 5% no kopējā koku skaita, ko

paredzēts stādīt 1 hektārā, bet "Dabas mātē", jau neskaita, vai tur ir 5, 6, vai vairāk procentu. Saimnieka pieteikto projektu brauca pārbaudīt pārbaude pēc pārbaudes! Visi skaitīja un skaitīja, līdz beidzot rezultāts bēdīgs – projektu noraidīja, jo kociņu skaits sanākot par lielu. Tad nu gan Guntis sašutumā teica, ka uzaršot lauku, un sāksot visu no gala. Bija žēl patērētā laika, braukājot kopā ar visām pārbaudēm, un ieguldītā darba, pašam rokoties visam cauri un rakstot projektu, jo neskaidru jautājumu bija tik daudz, bet kāda, kas palīdz ar padomu, nebija. Labi, ka toreizējais virsmežziņa vietnieks, goda virs, pārliecināja atstāt "Dieva sējumu". Tagad, pēc septiņiem gadiem, šajā vietā aug braši bērzi, egles un priedes.

(Turpinājums 2. lpp.)

ŠAJĀ NUMURĀ:

JAUNUMI

- Meža īpašnieki joprojām var pieteikties uz ES atbalsta pasākumu *Meža ekonomiskās vērtības uzlabošana*
- Kaitēkļu savairošanās Pierīgā

2-3.l pp.

SAIMNIEKĀM MEŽĀ

- „Mežs ir droša banka”, tā uzskata meža īpašnieks ANDIS KRIEVIŅŠ
- Preilēnieši uzzina, kā gudri un izdevīgi apsaimniekot mežu

4-5. lpp.

AR MEŽU SIRDĪ

- „Visu mūžu esmu dzīvojuši mežam”, atzīst mežkope AIJA ZVIEDRE

6-7. lpp.

NOTIKUMU MOZAIKA

- Par projekta „FUTUREforest” aktivitātēm Latvijā
- Skotijas kolēģi viesojas „Pakalniešos”
- Interaktīvās darbnīcas par mežu Rīgā, Vērmanes dārzā

8-9. lpp.

PASAUĻĒ

- Par meža īpašnieku pieredzi kooperācijā Skandināvijā
- Mazapjoma privātās mežsaimniecības konference šogad notika Slovēnijā

10-11. lpp.

PRAKTISKI PADOMI

- Klāt augsnes gatavošanas sezona
- Kā var ietaupīt

12-13. lpp.

NO PIEREDZES PŪRA

- Kā siet pirtsslota
- Kā var izmantot zemestaukus un melno plūškoku
- Jauna sadaļa *Par medībām un meža dzīvniekiem* 16.lpp.

14-15. lpp.

Jaunumi un iespējas, ko varam izmantot

Kad saņemsiet jauno Čiekuru, neparasti lielais karstums jau būs mitējies, kukaiņu uzbrukumi pierimuši un būs savākta daļa no meža veltēm.

Neraugoties uz laika untumiem, daudzi no jums izmantoja iespēju un apmeklēja Valsts lauku tīkla pasākumu ietvaros rīkotās un Meža konsultāciju pakalpojumu centra (MKPC) organizētās mācības kādā no Pasaules dabas fonda demonstrējumu saimniecībām vai citos objektos mežā. Esam saņēmuši daudz labu atsauksmju un fotoattēlu, tomēr Čiekurā varējām nopublicēt tikai dažas no tām.

Vēlos atgādināt, ka Valsts lauku tīkla pasākumu ietvaros turpinām organizēt seminārus un mācības, kas meža īpašniekiem ir bez maksas. Ar apmācību un semināru norises vietām, laikiem un tēmām var iepazīties Valsts Lauku tīkla mājas lapā www.laukutikls.lv par semināriem – sadaļā Notikumi, bet par apmācībām – Izmanto iespēju, mūsu mājas lapā www.mkpc.llkc.lv, zvanot pa tālruni 63050477 vai sazinoties ar Meža konsultāciju pakalpojumu centra darbiniekiem.

Čiekurā esam izveidojuši jaunu sadaļu „Par medībām un meža dzīvniekiem”, kurā informēsīm ne tikai par aktualitātēm, bet arī atbildēsīm uz jūsu uzdotajiem jautājumiem. Kopā ar lietpratēju medību jautājumos Jāni Baumanī, centīsimies to veidot tādu, lai sadaļu būtu interesanti lasīt ikvienam. Rudenī apmācības turpināsies gan esošajiem, gan topošajiem medniekiem, klausoties lekcijas un apgūstot šaušanas prasmes.

Sākoties jaunajam mācību gadam, Meža konsultāciju pakalpojumu centra darbinieki turpinās pavasarī uzsāktās aktivitātes – viesoties skolās ar speciāli sagatavotām darbnīcām un interaktīvā veidā skolēniem stāstīt par mežu un tajā notiekošajiem procesiem. Protams nespēsīm apmeklēt visas skolas, tādēļ šoreiz priekšroku dosim lauku skolām. Tām skolām, kuras vēlēšies sadarboties ar mums, būs jāaizpilda motivēts pieteikums, veidlapa būs pieejama mūsu mājas lapā, un jānosūta attiecīgajam MKPC nodaļam izvērtēšanai. Lūgums sekot līdz informācijai mūsu mājas lapā www.mkpc.llkc.lv. ●

Vēlot veiksmi,

Sarmīte Grundšteine,
Čiekura redaktore

Informācija par LAP pasākuma MEŽA EKONOMISKĀS VĒRTĪBAS UZLABOŠANA 3. kārtā (no 04.01.2010. – līdz ir iztērēts kārtā pieejamais finansējums) iesniegtajiem projektiem līdz 2010. gada 5. jūlijam

Reģionālās lauksaimniecības pārvaldēs iesniegtais projektu skaits	Pieteiktas attiecināmās izmaksas (LVL)	Pieteiktais publiskais finansējums (LVL)	Kārtā atvēlētais publiskais finansējums (LVL)	Pieejamā publiskā finansējuma atlikums (LVL)	Pieteikts % no pieejamā publiskā finansējuma	
KOPĀ	267	831 830,40	416 145,80	8 000 000,00	7 583 854,20	5,20

Projektu pieņemšana turpināsies līdz brīdim, kad laikrakstā „Latvijas Vēstnesis” tiks publicēts paziņojums par kārtas noslēgumu.

Informācija: www.lad.gov.lv

ĪPAŠNIEKI VĒL JOPROJĀM VAR PIETEIKTIES UZ ŠO AKTIVITĀTI!

JA DURVIS IR VAĻĀ, JĀMĒGINA IEIET

(Turpinājums no 1. lpp.)

Projekti noteikti jāraksta

Viss mainās, likumi un noteikumi arī. Pagājušajā gadā atkal bija iespēja saņemt atbalstu par lauksaimniecības zemju apmežošanu, dabiski ieaugušo mežaudžu papildināšanu un kopšanu. Ko darīja Guntis? Protams, atkal rakstīja projektu pasākumam “Lauksaimniecībā neizmantojamo zemju pirmreizējā apmežošana”! Guntis Ezis startēja divās aktivitātēs: “Meža ieaudzēšana lauksaimniecībā neizmantojamā zemē” un “Dabiski ieaugušo mežaudžu kopšana un papildināšana lauksaimniecībā neizmantojamā zemē” un šoreiz saņēma atbalstu. Aktīvais meža īpašnieks saka: “Eiropas un valsts līdzfinansējumu esmu saņēmis un jau lietderīgi iztērējis, turpinot kopt jaunaudzes.” Lai arī

daudzi viņa kaimiņi un paziņas raugās skeptiski uz šo atbalstu, Guntis atzīst, ka projekti noteikti jāraksta un nauda lieti noder turpmākā sava īpašuma sakopšanā, sevišķi jaunaudžu kopšanā, kas ir viens no galvenajiem Gunta mērķiem. Meža kopšana saimniekam jau ir kļuvusi par dzīvesveidu.

Guntis ir startējis abās lauku atbalsta dienesta izsludinātajās kārtās, arī ar projektiem jaunaudžu kopšanā pavisam nelielās platībās (1,7 ha, 3,3 ha un 4,8 ha). Šajos projektos vērtīgs esot nosacījums, ka līdzfinansējumu var saņemt arī par instrumentu iegādi jaunaudžu kopšanai.

Viņš šo iespēju neesot izmantojis, jo instrumenti jau iegādāti, bet viņa kaimiņš gan. Tagad kaplis un sirpis eglīšu kopšanā nomainīti ar jaunajiem instrumentiem.

Kopumā ir uzrakstīti pieci projekti, no kuriem trīs jau īstenoti un saņemts atbalsts. Jautāts, vai viegli bija pašam uzrakstīt projektus, Guntis domīgi atbild: “Projektu rakstīšana zemniekam ir visai sarežģīta un pirmajā reizē prasīja daudz pūļu. Jāņem vērā arī tas, ka noformējumam ir jāatbilst visām Eiropas prasībām, jābūt rakstītam datorā, un projekts Lauku atbalsta dienestā jāiesniedz ne tikai papīra formātā, bet arī elektroniskā veidā – diskā. Vai visiem mājās ir dators? Datora iegādi, diemžēl, Eiropa nefinansē...”

Guntis uzskata, ka projektus atmaksājas rakstīt, protams, par peļņu nedomājot, bet kļūst domīgs par faktu, ka tagad saņemto līdzfinansējumu apliks ar nodokļiem...

Uz jautājumu, vai viņam nebija šķērslis, ka otrajā kārtā par jaunaudžu kopšanu tika iestrādāti jauni nosacījumi un ka uz ES atbalstu pieteiktās jaunau-

dzes jākopj trešajai personai, Guntis vien nosmej, – esot jākooperējas ar kaimiņiem, “es – viņam, viņš – man, un lieta darīta”.

Guntis pēc būtības ir ļoti liels entuziasts. Saimniekojot apmēram 10 gadu un praksē mācoties mežkopību, viņš sāk redzēt sava darba pirmos “augļus” – izkoptas mežaudzes, apmežotu lauksaimniecībā neizmantojamo zemi un beidzot no nezāļu konkurences zonas izlidušās eglītes, priedītes un bērzus, sakoptu mežu un atjaunotus izcirtumus. Par to pašam saimniekam ir neizsakāms prieks, un tas atkal dzen uz priekšu. Lai nu kā – Guntis Ezis ir optimists un pats sevi raksturo: “Man patīk interesēties par visu. Ja durvis ir vaļā, man interesē ieiet.” Arī citiem meža īpašniekiem viņš iesaka izmantot dotās iespējas. ●

Mairita Bondare,
MKPC Madonas–Cēsu nodaļas vadītāja

Valsts Meža dienesta INFORMĀCIJA

Projekta "KULTŪRAS MANTOJUMS" pirmie rezultāti

2009. gadā Igaunijas Valsts mežu apsaimniekošanas centrs (RMK), Valsts meža dienests (VMD) un Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāts (ZVBR) uzsāka kopīgu projektu "Unknown cultural heritage values in common natural and cultural space" (Neapzinātās kultūras mantojuma vērtības kopējā dabas un kultūras telpā).

Projekta mērķis ir veikt kultūras mantojuma apzināšanu bijušo Valmieras, Valkas, Alūksnes un Limbažu rajonu lauku teritorijās, uzmērīt to un izveidot sabiedrībai pieejamu datu bāzi. Daļa no šiem objektiem ir ietverta valsts un vietējās nozīmes kultūras pieminekļu sarakstā un tiem noteikta valsts aizsardzība, tomēr liela daļa dažādu mūsu vēstures mantojuma objektu joprojām nav apzināta.

Projektā par inventarizētajiem iesaistījušies vairāk nekā 70 vietējo iedzīvotāju, kas pārstāv dažādas profesijas – meža darbinieki, tūrisma speciālisti, skolotāji, zemnieki, policisti, pensionāri un studenti. Viņus visus vieno patiesa interese par savas puses vēsturi, vēlēšanās atklāt un sabiedrībai parādīt vēl nezināmus objektus un gatavība papildināt zināšanas inventarizācijai nepieciešamajās jomās. Objektu uzmērīšanai izmanto globālās pozicionēšanas aparātus (GPS), kuriem ir arī fotoaparāts un plaukstdators, kas paver iespējas veikt piezīmes un aprakstīt objektus.

Pirmie rezultāti

Līdz jūnijai vidum inventarizācija veikta apmēram 25% platībā no plānotās teritorijas un iegūti pirmie rezultāti. Visi objekti ir sadalīti 13 lielās grupās saistībā ar cilvēka dzīves darbībām: mājokli, pārvietošanos, saimniekošanu laukos, mežā un pie ūdeņiem, resursu ieguvu un ražošanu, karadarbību un nemateriālās dzīves aktivitātēm.

37% no atzīmētajiem objektiem ir saistīti ar mājvietām – gan vecsaimniecībām, gan muižām un to apbūves elementiem. Šajā grupā interesantākie objekti ir maz zināmās un sabiedrībā aizmirstās mazās muižiņas, piemēram, "Veisenbrūna" Grundzāles pagastā, kas bijusi muižnieku medību pils, apdzīvota arī Latvijas pirmās brīvvalsts laikā un padomju laikā. Diemžēl pati muižas ēka nav saglabājusies, bet palikušas vairākas saimniecības ēkas un nekopts parks.

13% no objektiem veido dižkoki un dažādi īpatņēji koki,

Cirsma stabiņš Vijciema pagasta mežos, 1926. g.

reizēm ar tiem saistīti mītiski stāsti vai rituāli. Auna attekas priede Vijciema pagastā ir dižkoks ar 3,92 m apkārtmēru, tā izmantota arī senos uguns rituālos. Stāsta, ka tuvējo Bebrīņu māju saimnieks te veicis uguns rituālus līdz 1950. gadam. Īpaša vērība tiek veltīta objektiem un liecībām, kas saistītas ar mežu izmantošanas un apsaimniekošanas vēsturi – svešzemju koku stādījumiem, kokogļu dedzināšanas vietām, senienu kvartālu un cirsmu stabu uzrakstiem, meža šautuvēm, ugunsnovērošanas torniem, u. tml. Bijušā Valkas rajona teritorijā pašreiz tādi objekti atzīmēti salīdzinoši vairāk nekā pārējos rajonos. Inventarizācijā tiek kartētas arī senās meža resora ēkas (t.sk. mežsargu "kordoni"), kas laika gaitā bieži tikušas pārbūvētas un izmantotas citiem mērķiem, vēl citas ir pamestas sabrukšanai vai jau nolīdzinātas ar zemi, – kā senās Avotu apgaitas un Greizāsila apgaitas mežsargu mājas Launkalnes pagastā.

Jūlija sākumā inventarizācijā atzīmēti jau 4,5 tūkstoši objektu, darbs turpināsies līdz vēlam rudenim, atzīmējot gan gleznainas alejas, gan senus krustakmeņus, mežos izaugušus akmeņus krāvumu žogus, partizānu noņemtu vietas, pilskalnus un vecas braslu vietas upēs.

Vairāk informācijas par projekta aktivitātēm var iegūt VMD mājaslapā www.vmd.gov.lv sadaļā "Projekts "Kultūras mantojums"".

*Sandra Ikauniece,
VMD Meža un vides aizsardzības
daļas vecākā referente*

Lokāla skuju graužēju kaitēkļu savairošanās Pierīgā

Pierīgā, starp Vangaziem un Garkalni, mežā, apmēram 20 ha platībā ir priedes bez skujām. Valsts meža dienesta speciālisti konstatēja, ka priežu audzē blakus Pleskavas šosejai notikusi lokāla kaitēkļu

Egļu mūķene

Priežu sfings

Priežu pūcīte

savairošanās, – vairāku dažādu sugu kaitēkļu darbības rezultātā priedes daļēji palikušas bez skujām. Skuju vītuma radītā specifiskā smarža ir uzreiz jūtama, tiklīdz izkāpj no mašīnas.

Meža un vides aizsardzības daļas vecākais referents, dr. biol. Agnis Šmits paskaidroja, ka būtiskākais kaitētājs ir egļu mūķenes (*Lymantria monacha*), taču lielā skaitā novērota arī priežu pūcīte (*Panolis flammea*), priežu sfings (*Hyloicus pinastri*) un priežu vērpējs (*Dendrolimus pini*). Patlaban bažām vēl nav pamata, un priedes, kas šobrīd izskatās nokaltušas, dzīs jaunus dzinumus nākamajā pavasarī. Tad nekas neliecinās par kukaiņu postošo darbību iepriekšējā gadā. Jāatgādina, ka pat pilnīgs skuju zudums vienā sezonā priedei nav nāvējošs.

Īpaša uzmanība šim mežaudzēm būtu atkal jāpievērš nākamā gada pavasarī, kad šķilsies egļu mūķeņu jaunā paaudze un lidos priežu pūcītes tauriņi. Egļu mūķenes jaunie kāpurīņi pavasarī ir viegli pamanāmi, kad tie no olām pie koku stumbra pamatnes dodas augšup koku vainagos. Mazie kāpurīņi pārvietojas ļoti lēni un veido tā sauktos "spoguļus" (kāpuru grupas) uz priežu stumbriem.

Informācija no
www.vmd.gov.lv

Bērzkalnu vecsaimniecības pagrabs

Lejasslūsenū akmeņu rinda

MEŽS ir mans vaļasprieks un droša banka

ANDIS KRIEVIŅŠ ir aucenijs, viņš Auces novada, Vitiņu pagasta "Indrānos" dzīvo jau no četrus gadu vecuma. Vidusskolu beidzis Aucē. Pēc trīs gadu darba pieredzes Austrijas biškopības lielsaimniecībā biškopības izglītību ieguvis Latvijā, slavenā biškopja un agronoma Andreja Miža rīkotajos divgadīgajosursos. Pabeidzis augstskolu 2009. gada ziemā, Andis ieguva mārketinga un tirdzniecības speciālista kvalifikāciju.

Sākotnēji ģimenei piederēja neliels meža nogabals, kurā Andis sāka savas mežkopja gaitas pašmācības ceļā.

Sākums bija 2002. gadā, kad Andis tikās ar Pasaules dabas fonda projekta "Privātā mežsaimniecība" vadītāju Jāni Rozīti, kurš Andim iedeva pieredzes bagātā mežu apsaimniekotāja, trimdas latvieša Tāļa Kalnāra grāmatu "Tāļa Kalnāra mūžīgais mežs". Grāmatas autors savā praksē vairāk nekā 50 gadu veica pētījumus un lietoja tikai izlases cirtes jeb, kā viņš pats tās dēvēja, – "mūžīgo mežu", kura apsaimniekošana notiek saskaņā ar mežaudzes dabisko attīstību. Šī grāmata pamudināja Andi sākt sava nelielā meža īpašuma "Indrāni" apsaimniekošanu pēc izlases ciršu metodes, cērtot tikai tos kokus, kas sasnieguši ciršanas vecumu, nevis visu platību vienlaidus kailcirtē. Andis šo metodi ir atzinis par savējo. Abi meža īpašumi tiek apsaimniekoti pēc izlases ciršu principa. Nelielais meža nogabals Auces pilsētas nomalē zaļo vēl šobaltdien, tieši pateicoties šai metodei.

Galvenais sadzirdēt, ko tev saka koks

Sākot meža apsaimniekošanu, Andim vēl nebija zināšanu, kā to darīt, bet bija attieksme pret mežu un visu, kas tajā notiek. To gan ir grūti aprakstīt, jo tad būtu jāuzņem filma mūža garumā. "Pats galvenais, kas to pašajam meža kopējiem, meža saimniekiem, būtu jāiemāca – izpratne par to, kā savienot meža izmantošanu koksnes iegūšanai ar visiem pārējiem meža labumiem, kurus mežā vajag saglabāt un vairot," savās pārdomās dalās Andis, "mežkopim jāspēj klausīties un sa-

dzirdēt, ko koks viņam saka."

Savā meža īpašumā "Mežplavnieki" (13,7 ha platībā), kuru iegādājās 2001. gadā, Andis strādā kopā ar ģimeni un mežkopību apgūst no darba brīvajā laikā, apvienojot teorētiskās zināšanas ar praktisko pieredzi. Paldies par padomu, par to, ka likuma izpratnē pareizi kopt mežu, un par iedrošināšanu rakstīt projektu Andis saka Dobeles mežniecības mežzinim Guntim Šēferam un mežsargam Agrim Ērmanim, kuri neskopojās ar praktisku padomu un pieredzi. Andis uzskata, ka mežzinis un mežsargs nav tie cilvēki, no kuriem būtu jābaidās, tie mežā vienmēr ir gaidīti ciemiņi.

Pie jaunaudzēs, kas izkopta izmantojot ES atbalstu, novietota plāksnīte ar informāciju par paveikto

Mežs un bites labi sadzīvo

Kā jau daudzi no mums, arī Andis savulaik devies peļņas nolūkos uz ārzemēm. Viņš vairākus gadus strādājis Austrijā biškopības lielsaimniecībā, kur ieguvis zināšanas un pieredzi. Arī biškopību Andis uzskata par vaļasprieku, kurā nu jau iesaistījies visu ģimeni, taču nākotnē cer attīstīt to par biznesu, jo, lai laukos izdzīvotu, ir

Andis Krieviņš ar jauno paaudzi savā meža īpašumā

nepieciešama arī nauda. Mežs un bites labi sadzīvo, bitēm – ekoloģiski tīrie meža ziedi, mežam – jo vairāk iemītņieku, jo tas bioloģiski bagātāks.

ES atbalstu vērtē pozitīvi

Eiropas Savienības (turpmāk – ES) atbalstu "Mežplavnieku" saimnieks vērtē pozitīvi. Andis 2009. gadā projekta pieteikumu Meža ekonomiskās vērtības paaugstināšanai 2 ha platībā raks-

Jaunaudzē kopjot, viņš atstāja daudz vairāk apses un bērza kociņu, nekā to nosaka meža normatīvie akti, un savu rīcību pamatoja ar iespējamiem dzīvnieku un kaitēkļu bojājumiem. Arī krājas kopšanas cirtē vēlams iegūt 30–50m³ no ha, un tad, kad apšu audze būs sasniegusi ciršanas vecumu, izlases cirtē pakāpeniski izcirst apses, nomainot audzes sugu sastāvu, par valdošo kļūs bērzs, savukārt pēc bērza vēl paliks egļu paauga, kura tad sekos kā galvenā suga, un tā vienmēr Andim piederēs "mūžīgais mežs", kurš katru gadu dod zināmu pieaugumu m³ un arī vērtībā.

Pie jaunaudzēs, kas izkopta izmantojot ES atbalstu, novietota plāksnīte ar informāciju par paveikto.

Pašreiz ir sagatavots jauns projekta pieteikums Meža ekonomiskās vērtības uzlabošanas aktivitātē "Jaunaudzē kopšana un jaunu instrumentu un aprīkojuma iegāde". Andis cer, ka kungi "tur augšā" atļaus saimniekam izvēlēties – kopt mežu pašam vai uzticēt profesionālai un pieredzējušai meža apsaimniekošanas firmai. Saimniekam jāļauj izvēlēties, jo, katram saimniekojot mežā, ir sava – saimnieka – radoša pieeja, kas būs atšķirīga atkarībā no meža apsaimniekošanas mērķa.

Mežā saskatu ko vairāk par naudas zimēm koku zaros

Mežs ir vērtība ne tikai naudas izteiksmē. Būt meža īpaš-

(Turpinājums 5. lpp.)

(Turpinājums no 4. lpp.)

niekam ir gods, tas no seniem laikiem ir turības apliecinājums, tas ir arī saimnieka pienākums pret dabu.

“Nopērkot mežu, zemi, vēlams izmantot tikai kapitāla pieauguma procentus, nevis izņemt no bankas pašu kapitālu, tas meža izpratnē būtu nocirst kailcirti,” saka Andis, “mērķis, ar kādu mežs tiek kopts, ir drošs noguldījums “meža bankā”, kurā vienmēr ir nodrošināti pieauguma procenti, ko neietekmē inflācija un naudas maiņas un kas pieaug atbilstoši ieguldītajam darbam.”

Mežam ir rekreācijas, estētiskā un ekonomiskā vērtība. Meža īpašnieka pienākums ir saglabāt ainavisko pievilcību un bioloģisko daudzveidību.

“Savā meža īpašumā es saskatu kaut ko vairāk par naudas zīmēm koku zaros,” saka Andis, “tas man ir vaļasprieks, garīga atpūta. Mežs ir jākopj, jāvairo tā vērtība dabas izprat-

nē un jāzaglabā nākamajām paaudzēm, jo jauns mežs izaugs tikai aptuveni 100 gados, un tā izaudzēšanai darbs ir jāiegulda vairākām paaudzēm.”

Andim aug trīs atvasītes. Uz jautājumu, kas jādara, lai izaudzinātu meža mantinieku, Andis atbild, ka tas veicams kopīgā darbā, apspriežot, ko un kā darīt, uzklusot bērnu domas. Svarīgi ir izprast mežu – kas un kāpēc tajā dzīvo, kas tur notiek, kāpēc viens koks aug ātrāk par citu, kāpēc kāds izmetis mežā atkritumus, utt. Jau trešo gadu pēc kārtas visa ģimene Latvijas “Lielās talkas” laikā sakopj īpašumiem pieguļošās teritorijas un pagasta ceļa malas. Lielākais “atradums” šādas kopšanas laikā ir trīs mīkstie krēslī, kas kādam bija kļuvuši lieki. Ikvienam ģimenē ir skaidrs, ka nedrīkst aiz sevis atstāt drāžas, vai paiet garām dabai nedraudzīgiem atkritumiem, domājams, ka, bērniem augot un izejot savā dzīvē, būs saglabājusies tāda

rūpe par dabu. Tikpat svarīgi ir kopīgi izbaudīt tās sajūtas, ko dod mežs, – just, kā tas smaržo, sadzirdēt, kā dzied putni un vējā šalc koki, un redzēt, kā tētis rūpējas par tiem.

Atvērts pret citiem

Meža īpašums “Mežplāvnieki” ir atvērts citiem meža īpašniekiem, semināriem, diskusijām un pieredzes apmaiņai. Andis uzskata: “Svarīgi ir kaimiņam ar kaimiņu aprunāties, lai cik latvietim būtu neraksturīgi vairāk sadarboties, savstarpēji palīdzēt ar meža kopšanas tehniku un padomu.”

Ja tiek aicināts, viņš labprāt piedalās skolu pasākumos un stāsta par bitēm, medu un biškopja amata noslēpumiem, jo Rīgas un citu pilsētu bērniem reizēm ir pavisam maza nojaušma par tiem procesiem, kas notiek bišu stropā un ko daba dod bitēm un bites – dabi. Reizēm līdzīti tiek ņemti arī bišu strops un kopīgi strādāts

arī ar medus sviedu, lai pašu rokām iegūtu saldo kārumu.

Andis mīl dabu un jūtas tai piederīgs, tādēļ joprojām dzīvo laukos un ik dienu mēro ceļu uz Mārupi, kur strādā. Vakaros un brīvdienās Andis kopā ar ģimeni strādā mežā, dravā, dārzā un viss viņam padodas, jo katrs darbs savā ziņā ir arī vaļasprieks.

Smejot viņš teic: “Ja mēs katrs paveicam nedaudz vairāk nekā no mums gaida un ja katram darbam ir teicams instruments, tad darbs sagādā prieku un ir pienācīgi paveicams. Nākotnē ir iecere attīstīt lauku tūrismu, daļu meža izkopt un izveidot par dabas parku. Šim iecerēm iestrādnes jau tiek veidotas vairāku gadu garumā.

“Esmu saimnieks savā mežā un man ir ne tikai tiesības gūt labumu no tā, bet arī pienākumi,” sarunas nobeigumā saka Andis. ●

Alda Alksne,

MKPC Zemgales nodaļas vadītāja

Kā šodien saimniekot MEŽĀ!

Valsts Lauku tīkla pasākumu ietvaros SIA “Latvijas lauku konsultāciju un izglītības centrs”, Meža konsultāciju pakalpojumu centra Dienvidlatgales nodaļas Preiļu birojs, organizēja izbraukuma semināru meža īpašniekiem. Preiļenieši devās pieredzes apmaiņā uz Vidzemi, lai uzzinātu, kas tās tādas – izlases cirtes, kā gudri un izdevīgi apsaimniekot mežu bez kailcirtēm. Viņi iepazinās ar saimnieka Ziedona Vilciņa pieredzi un to aplūkoja praksē, lai, iespējams, šo pieredzi pārņemtu, saimniekojot savā mežā.

Zemnieku saimniecība “Kalna Gavieši” ir Vilciņu ģimenes īpašums. Saimniecība atrodas Cēsu rajona Skujenes pagastā. Tās galvenie darbības virzieni ir saistīti ar mežkopību. 20. gs. 90. gadu sākumā Vilciņu ģimene mantoja šo saimniecību, kas aptvēra 50 ha meža un 30 ha lauksaimniecības zemes. Šobrīd saimniecība plešas vairāk nekā 800 ha platībā (mežu ir vairāk par 600 ha). Tā mērķtiecīgi paplašināta, uzpērkot apkārtnē esošās zemes jau kopš 1993. gada.

Saimnieks Ziedonis Vilciņš pēc izglītības ir inženieris –

Foto: J. Ošs

“Kalna Gaviešu” saimnieks Ziedonis Vilciņš

enerģētiskis. Sapratis, ka lauksaimniecības bizness nav prognozējams, viņš pievērsās mežsaimniecībai. Sākotnēji, tāpat kā lielākā daļa meža īpašnieku un apsaimniekotāju Latvijā, viņš strādāja ar tradicionālo kailcirtes metodi, kam sekoja meža stādīšana. Meža atjaunošana un kopšana visvairāk nodarbināja saimnieka prātu, viņš nespēja saskatīt tā ekonomisko pamatojumu un jēgu, jo mežs taču spēj sevi atražot dabīgā veidā. Ziedonis apmeklēja dažādus seminārus un apmācības, ko saistībā ar meža apsaimniekošanu organizēja Valsts meža dienests, Pasaules

Foto: J. Ošs

dabas fonds un citas organizācijas. Tā ceļš aizveda līdz izlases cirtēm un demonstrējumu saimniecībai. Ziedonis neapstājas pie sasniegtā, bet mūcās un strādā nepārtraukti.

Izlases cirte

Izlases cirtes saimniekošana nozīmē pakāpenisku un regulāru meža apsaimniekošanu, periodiski nocērtot daļu mežaudzes koksnes krājas pieauguma. Citiem vārdiem sakot, – tā, kā bankā tiek apsaimniekoti procenti, nevis pats noguldījums. “Šādi strādājot, mežā dabiski veidojas dažāda vecuma audzes ar nelieliem atvērumiem, līdz ar to aizzēlums ir mazāks un nepiecie-

šams ieguldīt relatīvi mazāk līdzekļu mežaudzes atjaunošanā un kopšanā. Mežs turpina būt pastāvīgs ražotājs, bet saimnieks gūst regulārus ienākumus no meža apsaimniekošanas,” tā mums skaidroja Pasaules Dabas fonda Meža programmas vadītājs Jānis Rozītis, kurš kopā ar Ziedoni mūs pavadīja visas dienas garumā. Izlases cirte ir ekonomiski izdevīga, jo, pirmkārt, saglabā īpašuma vērtību, otrkārt, lielāks ir augstvērtīgo sortimentu iznākums, treškārt, tiek samazināti izdevumi meža atjaunošanā un kopšanā. Izlases cirtes būtība ir tāda, lai audzē nepārtraukti

(Turpinājums 14. lpp.)

Mīlestība pret mežu VISA MŪŽA GARUMĀ

Ilggadējai mežkopei AIJAI ZVIEDREI šogad aprit apaļa dzīves jubileja, par nopelniem darbā un ieguldījums Latvijas Valsts labā viņa šogad saņēmusi Atzinības krustu. Aija Zviedre pati atzīst: "Visu mūžu esmu dzīvojuši mežam, sākot jau no piedzimšanas, jo tēvs bija mežkopis."

Istiem mežkopjiem un lielai daļai meža īpašnieku Aijas Zviedres vārds nav svešs.

Ja nav iznācis personīgi piedalīties semināros un diskutēt par meža apsaimniekošanas jautājumiem, tad tas noticis vismaz neklātienē – lasot kādu autores grāmatu par mežkopību.

Dzīves pieturzīmes

Aija Zviedre dzimusi 1930. gadā Rīgā, ārstes Līlijas un mežzinātnieka Arvīda Zviedra ģimenē.

1949. gadā pabeidza Rīgas pilsētas 5. vidusskolu un sāka studijas Latvijas Lauksaimniecības akadēmijas Mežsaimniecības fakultātē, kuru pabeidza 1954. gadā ar izcilāku izniecību – mežkopja specialitātē.

1954. gadā Aija Zviedre sāka strādāt jaundibinātajā Biržu meža skolā ar viengadīgu programmu par pasniedzēju. Sākolā mācījās audzēkņi, kuru lielākā daļa jau strādāja par meža strādniekiem vai

mežsargiem bez atbilstošas izglītības. Vēlāk skolu izvietoja Rankā, un tā turpināja darboties kā Rankas meža skola.

1957. gadā Aija Zviedre sāka strādāt par taksatoru Latvijas Aerofotomežierīcības kantori, četrus gadus iepazīstot mežus visā Latvijā.

1961. gadā viņa sāka strādāt par Baltijas meža sēkļu stacijas, kas aptvēra Latvijas un Igaunijas PSR teritorijas, direktori. Tur vadīja sēkļu kontroles darbu, meža selek-

cijas pasākumus un veica zinātniskās izpētes darbus, kas tika publicēti.

1989. gadā Aija Zviedre sāka darboties Latvijas Kultūras fondā un nodibināja Meža vēsturnieku kopu, kuru vada vēl šobrīd. Viņas rūpju lokā ir aktīvās darba gaitas beigušie mežkopji, kas sevi dēvē par "vecajiem āpšiem".

Kopš 1989. gada viņa darbojās atjaunotajā Meža darbinieku biedrībā, bet no 1995. līdz 2000. gadam bija tās prezidente.

No 1992. gada Aija Zviedre līdzdarbojas atjaunotajā studējošo mežkopju biedrībā "Šalkone".

No 1990. gada viņa konsultēja meža īpašniekus, piedalījās radioraidījumā "Meža saimnieks". Kopš 1996. gada katru mēnesi Rīgā vadīja meža īpašnieku mācības, kas izbraukumos notika arī mežā.

2006. gadā saņēma Meža nozares gada balvu "Zelta čiekuru 2005" par mūža ieguldījumu.

2010. gadā kļuvusi par Zelta krusta kavalieri.

Aija Zviedre ir daudzu publikāciju autore un līdzautore. Tikai dažas no tām: "Atvasāji un eglu mežs", "Bērzs", "Egle", "Priede", "Iepazīšanās ar mežu", "Koki un krūmi Latvijas mežos un ārēs", "Mežierīcība Latvijā", "Meža dienas Latvijā, 1928.–2008.", "Mežkopju Bu-

šu dzimta", "Praktiski padomi meža saimniekam" un citas.

Aija Zviedre daudz ietekmējusi no mācītā mežkopja Kriša Meldera grāmatām, piemēram, "Meža vakari", "Miers un laime" un citām, kurās zinātniskās atziņas cieši savijas ar filosofiskajām. Dažas no tām:

"Ir jāiemācās redzēt kokus, jo no tiem sastāv mežs. Tur jau tā nelaime, ka mēs ieejam mežā un domājam – jā, tas nu gan ir kaut kas liels! Bet, ja ieskatāties vērīgāk, redzam, ka ir tāpat kā cilvēku dzīvē – ir koki, kas traucē citiem, ir tādi, kas palīdz otram augt."

"Koki taču tāpat rodas no divām šūnām. Galvenā atšķirība: cilvēks var iet, kur grib, bet kokam jāaug tajā vietā, kur viņš ir nolikts. Koks ir atkarīgs no dabas, no cilvēka, no citu žēlastības, tāpēc viņam ir daudz grūtāk nekā mums. Un tomēr viņš aug, izaug, noveco un nokrīt tāpat kā mēs."

"Mežs bez mums var pastāvēt, bet cilvēces bez meža nebūtu."

Raksta sagatavošanā izmantota publikācija "Visu mūžu dzīvojuši" laikrakstā Kurzemnieks š. g. 15. maijā un SIA "Pastorāts" vēstule "Par priekšlikumu LR Ordeņu kapitulam apbalvot Aiju Zviedri". ●

Sarmīte Grundšteine,
Čiekura redaktore

AIJAS ZVIEDRES devums meža koku selekcijā

Mežkope Aija Zviedre no 1961. līdz 1991. gadam vadīja Baltijas meža sēkļu staciju. Šīs stacijas darbinieki bija atbildīgi par pasākumiem meža koku selekcijā – meža sēkļu ievākšanā, žāvēšanā, uzglabāšanā un izmantošanā Latvijā un Igaunijā. Pēc tam viņa strādāja par Meža pētīšanas stacijas "Kalsnava" Meža sēklkopības laboratorijas vadītāju.

Meža selekcijas pirmsākumi

Laikā, kad Latvija bija Padomju Sociālistisko Republiku savienībā (PSRS), tās teritoriju klāja meža sēkļu staciju tīkls. Jau no 1948. gada Latvijā bija izvietota Baltijas meža sēkļu stacija, kas aptvēra Latvijas un Igaunijas teritori-

ju. Tā bija Vissavienības meža sēkļu stacijas pakļautībā, un tās pirmais direktors bija Ivans Kuprijanovs.

No 1961. gada sēkļu stacijas darbs turpinājās Aijas Zviedres vadībā. Sēkļu stacijas uzdevums bija kontrolēt visu koku un krūmu sagatavošanu, uzglabāšanu un izmantošanu. No katras sagatavoto sēkļu partijas iesūtīja vidējo paraugu, kuram noteica dīgtspēju, tīrību un citus rādītājus. Ja sēklas atbilda standartā noteiktajām prasībām, sēkļu stacija izdeva Kondīcijas apliecību. Tikai šādu apliecību saņēmušās sēklas drīkstēja sēt un uzglabāt. Pēc derīguma termiņa beigām paraugus sūtīja atkārtotai pārbaudei. Sēkļu stacijas darbinieki pārbaudīja

sēkļu sagatavošanu un uzglabāšanu mežsaimniecībās.

Pagājušā gadsimta sešdesmitajos gados Latvijā sākās meža selekcijas pasākumi – izcilu audžu un koku meklēšana, potētāju apmācība, sēkļu plantāciju ierīkošana, bet vēlākajos gados čiekuru ražas stimulēšana, ražas uzskaitē, sēkļu iznākuma palielināšana, vainagu veidošana un citi ar selekciju saistīti darbi. Tika meklēti labākie risinājumi, ražas raksturojošie rādītāji, pētīti neražas iemesli, veicot zinātniskos darbus. Piemēram, viens no uzdevumiem bija noskaidrot, kādas priežu audzes veidojas no dažādas izcelsmes sēklām. Pētījumiem 54 vietās bija ievestas sēklas no PSRS.

Meža sēkļu stacijai viņa atdeva sevi visu

Aija Zviedre darbam sēkļu stacijā atdeva sevi visu un viņā arī centējās viss, kas tur notika. Daudzpusīga, zinoša un varoša. Savu un padoto darba lauku paplašinājusi tālu aiz sēkļu stacijas sienām. Tāda viņa bija kolēģu vērtējumā.

Par Aiju Zviedri stāsta ilggadējā Baltijas meža sēkļu stacijas meža pataloģe Līvija Ābelīte:

"Mūsu nebija daudz – tikai kādi 10–11. Telpas atradās L. Laicena ielā 18, – tagadējā Nometņu ielā. Tās nebija visai patīkamas – vienmēr patumšas, kā jau ziemeļu pusē, ziemā aukstas, ar krāsns apkuri.

(Turpinājums 7. lpp.)

(Turpinājums no 6. lpp.)

Algas bija mazas, nekādu piemaksu nebija, tomēr kadru mainība niecīga. Es tur nostrādāju 23 gadus. Kādēļ? Lie-liskā kolektīva un draudzīgās atmosfēras dēļ!

Mūsu uzdevums bija pārbaudīt sēklas, kuras ievāca Latvijā un Igaunijā. Braucām vērtēt egļu un priežu ziedēšanu sēklu plantācijās, lai prognozētu čiekuru ražu nākamajam gadam. Liels pasākums bija izcilo koku apsekošana un novērtēšana. Vācām sēklas no šo koku pēcnācējiem sēklu plantācijās, audzējām stādus Jūrmalas MRS kokaudzētavā, no tiem dēstījām kultūras trijos dažādos augšanas apstākļu tipos, pēc tam vēl vairāku gadu garumā tās apsekojām, veicot mērījumus un salīdzinot datus. To paveicām, tikai pateicoties Aijas neatlaidībai, mērķtiecībai un lieliskai darbu organizācijai. Šie darbi bija patikama pārmaiņa pēc telpās pavadītās ziemas."

"Aija nemaz nespēja dzīvot, veicot tikai un vienīgi savu tiešo darbu", turpina Līvija Ābelite.

"Kad Turkmēnijas meža

sēklu stacijas darbinieki nespēja tikt galā ar darbiem, Aija ar divām mūsu laborantēm devās turp palīdzēt. Tajā laikā Turkmēnijā sieviete – direktore – bija visai neparasta parādība. Gods Aijai, viņa atgriezās Rīgā ne tikai ar saksaulu un džuzgūna sēklu maisiem, bet arī ar abām laborantēm! Vienu no viņām turkmēni bija iecerējuši nopirkt par ligavu, sevišķi lielu maksu gan nesolot, jo viņa neprata aust.

Baltijas meža sēklu stacija, kaut apkalpoja tikai nelielu reģionu – Latviju un Igauniju, tika vērtēta augstu un daudzējādā ziņā rādīta par paraugu citām stacijām.

Aijai izdevās izveidot un noturēt mūsu nelielo kolektīvu kā draudzīgu ģimeni. Katrs strādāja savu darbu, bet sastrēguma brīžos, parasti pirms pavasara sējas, visi palīdzējām laborantiem sēklu dīgspējas noteikšanas darbos. Aija nebija izņēmums. Obligātajās sestdienas talkās aprīlī, kad veicām lielo pavasara tīrīšanu telpās, Aija slaucīja un mazgāja kopā ar mums visiem.

Ar meža sēklu stacijas darbiniekiem esam braukuši eks-

A.Zviedre ar Meža sēklu stacijas darbiniekiem (1993.g.)

kursijās pa visu Latviju, iepazīnām Igauniju un Krievijas pierobežu. Jautra un draudzīga atmosfēra valdīja laivu braucienos pa Gauju, Ogri un Braslu. Labi atceros gadījumu, kad mūsu laiva Gaujas vidū "uzsēdās" uz sērites. Aija varonīgi izkāpa un to iestūma atpakaļ upē, pati palikdama plūstošajās smiltīs. Tā kā es pati pirmo reizi airēju laivu, bija visai sarežģīti atgriezties, lai viņu paņemt!

Būdama direktore, Aija bija ļoti prasīga. Viņa necieta pavisām vai neizdarības. Tās faktiski arī bija vienīgās "negludumu" izraisītājas, kas gan nekad nenoveda līdz lie-

liem konfliktiem. Laba iniciatīva un interesanti darbinieku priekšlikumi allaž tika ievēroti un atzinīgi novērtēti.

Patiesums, atklātība, izpalīdzība saistīja mūs visus. Mēs visi cits citu uzrunājām uz "tu", Aiju ieskaitot. Neatceros kaut vienu reizi, kad viņa būtu likusi sevi uztvert kā direktori, prasot sev ērtības, atvieglojumus vai privilēģijas, kas viņai pēc ieņemamā amata pienāktos. Viņa mums bija Direktore, uz kuru paļāvāmies, kurai uzticējāmies un kuru pat apbrīnojām." ●

Rīta Daščiora,

MKPC Rīgas reģionālās nodaļas Mežsaimniecības konsultante

Vienmēr atsaucīga un atvērta jaunām idejām

Aija Zviedre ir cienījama un ļoti zinoša mežkope, ievērojama personība. Meža konsultāciju pakalpojumu centram izveidojusies laba sadarbība ar Aiju Zviedri kā ekspertu meža apsaimniekošanas jautājumos. Viņa labprāt piedalās kā lektore meža īpašniekiem organizētajos mācībās un semināros, daloties pieredzē un diskutējot ar meža saimniekiem par meža apsaimniekošanas jautājumiem. Aija Zviedre rosina būt kārtīgam saimniekam savā mežā un domāt par nākotnes mežu, ko atstāt turpmākajām paaudzēm. Gadu gaitā uzkrātā praktiskā pieredze un spēja vienkārši izskaidrot katru gadījumu ļauj izvērtēt ik situāciju mežā un sniegt praktiskus padomus.

2008. gadā Konsultāciju pakalpojumu centrs sadarbībā ar pieredzējušo mežkopi sagatavoja un izdeva meža īpašniekiem domāto grāmatu "Praktiski padomi meža saimniekam", kuru atzinīgi novērtējuši meža īpašnieki un nozares speciālisti. Nozīmīgs ir arī Aijas Zviedres ieguldījums meža vēstures saglabāšanā un saiknes uzturēšanā ar citiem pieredzējušiem mežkopjiem. Ar viņas gādību tapuši un publicēti interesanti raksti Čiekurā. Aija Zviedre ir ļoti atsaucīga, saprotoša un atvērta jaunām idejām un izaicinājumiem.

Sveicam Aiju Zviedri dzīves jubilejā! ●

Raimonds Bērmanis,
MKPC direktors

Nozīmīgs ieguldījums meža vēstures izpētē

Aija Zviedre – izcila, daudzšķautņaina personība, kas darbam mežā un visdažādāko jautājumu risināšanai saistībā ar to veltījusi visu savu dzīvi un turpina to darīt – augstā profesionālā līmenī, lietišķi, iejūtīgi un godīgi, ar lielu atbildības sajūtu. Viņa ir arī daudzu darbu iedvesmotāja un virzītāja, veiksmīga organizatore vienotam kopdarbam, zinoša un varoša. Darba gaitās viņai ir bijusi vienlīdz veiksmīga sadarbība gan ar mežsaimniecības prakses darbiniekiem, gan arī ar mežzinātniekiem. Kopēja valoda tiek rasta ar visdažādākā vecuma mežiniekiem dažādās iestādēs, tostarp arī ar mežsaimniecības studentiem – šalkoniešiem un pensionētajiem meža darbiniekiem, tā dēvētajiem "vecajiem āpšiem". Zināšanas par mežiem, to atjaunošanu, kopšanu, mežaudžu struktūru, par koku kaitēkļiem un slimībām viņa ir sniegusi speciālos kursus jaunajiem mežu īpašniekiem privātajos mežos, turklāt pati līdzī laika prasībām daudz ko no jauna apguvusi un pārdomājusi. Palīdzīgu padomu viņa nav liegusi arī dažādiem interesentiem mežsaimniecības jautājumos. Atrasts laiks skolēniem dažādu konkursu laikā, interesantā veidā vadot to pirmos izzīņas soļus mežā. Aija Zviedre ir talantīga pedagoģe, viņas tēlainais stāstījums dziļi iegulst atmiņā.

Ļoti vērtīgs ir Aijas Zviedres darba ieguldījums Latvijas meža vēstures izpētes jomā nu jau vairāk nekā 20 gadu garumā. Meža vēsturnieku kopa šajā laikā savākusi daudz bezgala interesantu vēsturisko materiālu par mežsaimniecības vēsturi Latvijā, kā arī par daudzām ar mežu saistītām personām, darbarikiem. Tās rīcībā ir dažādi dokumenti, rokraksti, grāmatas, vēstules, fotogrāfijas un citi līdzīgi materiāli. Daļu no tiem atsūtījuši trimdā dzīvojošie latviešu mežinieki, ar vairākiem no viņiem A. Zviedre un daži citi kolēģi vēl paguvuši apmainīties vēstulēm, pirms viņi aizgājuši mūžībā. Dažāda profila pētniekiem meža vēstures jautājumos, kas mūsdienās nereti iegriežas pie Aijas Zviedres pēc padoma, tās ir neatsveramas un ļoti vajadzīgas vērtības, kuru lielums nākotnē tikai pieaugs. ●

Austra Āboliņa,

Dr. biol., LVMI "Silava" vadošā pētniece

Starptautiskā projekta "FUTUREforest" norise Latvijā

Starptautiskās sadarbības projekts "FUTUREforest" jeb "Nākotnes meži" savu darbību uzsāka 2008. gada nogalē. Projekta iniciatori ir Brandenburgas pārstāvji, ar kuriem Zemkopības ministrijai ir ilglaicīga sadarbība lauksaimniecības jomā.

Projektā līdzās Latvijai darbojas arī Velsas (Lielbritānija), Bulgārijas, Auvrgenes (Francija), Slovākijas, Katalonijas (Spānija) un Barndenburgas (Vācija) speciālisti. Katra projektā iesaistītā valsts ir atbildīga par konkrētu klimata pārmaiņu aspektu: Latvija – par kokmateriālu ražošanu, Francija – par bioloģisko daudzveidību, Bulgārija – par augsnes aizsardzību, Vācija – par zināšanu izplatīšanu, Spānija – par dabas riskiem (t.sk. vētrām, plūdiem, ugunsgrēku draudiem), Slovākija – par CO₂ piesaisti, Lielbritānija – par ūdens apsaimniekošanu.

Projekta mērķis, uzdevumi un darbības virzieni

Projekta virsmērķis saistīts ar ES reģionu attīstības politi-

kas efektivitātes uzlabošanu. Kā galvenie mērķi atzīmējami reģionālās un lokālās meža apsaimniekošanas politikas un prakses uzlabošana un klimata pārmaiņu efekta mazināšana.

Lai tos sasniegtu, projekta dalībniekiem ir izvirzīti vairāki uzdevumi:

- apzināt un apkopot esošās zināšanas, pieredzi un praksi meža apsaimniekošanā saistībā ar klimata pārmaiņu jautājumiem;
- demonstrēt savas valsts pieredzi projekta partneriem un izvērtēt projekta partneru pieredzi;
- sagatavot informatīvo materiālu, kas uzlabotu meža īpašnieku zināšanas un veicinātu labas mežsaimnieciskās prakses attīstību;
- sagatavot rekomendācijas meža politikas un stratēģijas vadlīniju pilnveidošanai meža apsaimniekošanas un klimata pārmaiņu jomā.

Projektam ir trīs galvenie darbības virzieni. Pirmais – projekta administrēšana un

koordinācija, ko uzņēmusies Zemkopības ministrija, otrs saistīts ar informācijas izplatīšanu, bet trešais – ar pieredzes apmaiņu. Projektā kā kompetenti eksperti iesaistīti LVMI "Silava" zinātnieki, kas apņēmušies veikt pētījumu, apkopojot projekta partneriem pieejamās zināšanas, pieredzi un praktiskās iemaņas meža apsaimniekošanā saistībā ar klimata pārmaiņām, un sagatavot praktiskus ieteikumus meža apsaimniekošanai.

Latvijas aktivitātes

Latvijā 2009. gada jūlijā notika divu dienu seminārs ar projekta dalībvalstu piedalīšanos, kurā apsprieda meža apsaimniekošanas ekonomiskos aspektus – koksnes ražošanu. Šā gada februārī tika organizēts seminārs vispārīgglītojošo skolu skolotājiem, kuru apmeklēja vairāk nekā 100 dalībnieku. Savukārt aprīlī notika seminārs meža īpašniekiem, bet maijā – Valsts meža dienesta darbiniekiem. Izveidota arī projekta konsultatīvā padome, kuras pārstāvji sniedz rekomendācijas projekta veiksmīgai attīstībai. Notikuši vairāki pasākumi skolēniem, seminārs skolotājiem "Meža apsaimniekošana klimata pārmaiņu kontekstā",

pulciņu un mazpulku grupā – 33 darbi), kas bija ļoti rūpīgi izstrādāts, dažs pat maģistra darba līmenī.

Konkursa vērtēšanas komisijas priekšsēdētājs bija rakstnieks un publicists Ēriks Hānbergs. Labāko darbu autori un konkursa "Mūsu mazais pārgājiens" laureāti saņēma balvas laureātu apbalvošanas pasākumā š. g. 28. maijā. Tajā pulcējās vairāk nekā

400 konkursa dalībnieku no visas Latvijas.

Dažas no konkursa dalībnieku atziņām

"Mēs visi kopā varam mēģināt apturēt globālo sasilšanu, ja samazināsim tādus kurināmos kā nafta, ogle, gāze, aizstājot tos ar tīrākām alternatīvām."

Zemkopības ministrs J. Dūklavs sveic uzvarētājus

pasākumus vietējā pagastā, novadā vai Latvijā un sagatavoja radošu izpētes darbu.

Konkursam tika iesūtīts 77 skolēnu kolektīvu veikums (1.–4. klašu grupā – 14 darbi, 5.–9. klašu grupā – 23 darbi, 10.–12. klašu un profesionālo izglītības iestāžu grupā – 7 darbi, bet interešu izglītības

konkurss skolēniem "Mans mazais pārgājiens".

Iesaistīšanās projektā veicinājusi iestrādes LLU Meža fakultātes priekšmetu programmās un rosinājusi sagatavot pieteikumus ar pētījumu saistītās tēmās gan Latvijas, gan starptautiskā mērogā.

Projekta un semināru materiāli, kā arī buklets "Meža apsaimniekošana klimata izmaiņu kontekstā" pieejami ZM mājas lapas: www.zm.gov.lv sadaļā "Meža nozare" – Starptautiskie projekti.

Šogad vēl ieplānoti vairāki semināri – diskusijas ar meža nozares interešu grupām un profesionāļiem. To ietvaros semināra dalībnieki tiks iepazīstināti ar projektā sasniegto un gūtajām atziņām, kā arī tiks aicināti izteikt savu viedokli par tā izmantošanu mūsu valstī.

Latvijas dalība projektā sniedz iespēju iepazīties ar projekta partneriem un izvērtēt viņu pieredzi, iegūt jaunas zināšanas un praksi meža apsaimniekošanā un sagatavot informatīvos materiālus, kas uzlabotu skolēnu, nozares speciālistu, meža īpašnieku zināšanas un veicinātu labas mežsaimnieciskās prakses attīstību, kā arī sagatavotu rekomendācijas meža politikas un stratēģijas vadlīniju pilnveidošanai meža apsaimniekošanas un klimata pārmaiņu jomā. ●

(Līga, Smiltenes Trīs pakalnu pamatskolas 3. klase)

"Piedaloties konkursā, esam kļuvuši sirdsredzīgāki, jo iepazīšanās tuvāk ar mežu, vairojusi labestību mūsu dvēselēs citam pret citu un radījusi prieku praktiski darboties. Rencēnu pamatskolas 6. klase)

"Moto: Domājot par šodien, veidosim rītidienu!

Lai samazinātu siltumnīcas efektu, CO₂ daudzumu atmosfērā, galvenais ir stādīt un atjaunot meža platības un audzēt tās sugas, kas Latvijā vislabāk aug." (Iecavas vidusskolas 9. klase)

Noderīgi materiāli skolotājiem un informācija par konkursu pieejama ZM mājas lapas sadaļā "Mans mazais pārgājiens 2010". ●

Māra Mikule,
ZM Meža departamenta
Meža stratēģijas nodaļa,
projekta "FUTUREforest"
administratore

Konkurss skolēniem "Mans mazais pārgājiens 2010"

Eiropas Savienības projekta "INTERREG IVC "FUTUREforests" (Nākotnes meži) ietvaros notika konkurss "Mans mazais pārgājiens 2010". Konkursa mērķis – veicināt bērnu un jauniešu zināšanu apguvi un izpratni par klimata pārmaiņām Latvijā un pasaulē, kā arī par meža nozares devumu klimata pārmaiņu mazināšanā.

Skolēni pētīja literatūru un citus informācijas avotus par iespējamo klimata pārmaiņu izpausmes formām, ietekmi uz apkārtējo vidi un tautsaimniecību, kā arī meža nozares iespējām klimata pārmaiņu samazināšanā, devās izpētes pārgājienā vai ekskursijā, lai apzinātu klimata pārmaiņu izpausmes un to samazināšanas

Skoti iegūst jaunu pieredzi

Pirmajās jūnija dienās MKPC apmācību centrā “Pakalnieši” jau otro reizi viesojās pārstāvji no Skotijas, izmantojot *Leonardo da Vinči* programmas sniegtās iespējas. Galvenais viesošanās mērķis bija pieredzes apmaiņa, lai gūtu priekšstatu par to, kā darbojas apmācību centrs “Pakalnieši”, kādas apmācību veidus tas piedāvā un kādas neformālās izglītības metodes lieto.

Šogad centrā viesojās seši pārstāvji: Libija, Džesika, Elizabete, Džila, Sāra un Ādams. Ciemiņi nāk no dažādām Skotijas vietām un iepriekš nebija savstarpēji pazīstami, katrs darbojas savā sfērā, tomēr visi saistīti ar dabu un vides interpretāciju, kā arī neformālās izglītības pielietošanu savā darba procesā.

Libija darbojas kādā Skotijas nevalstiskā organizācijā *Arch Network*, kas veicina mācīšanos un sevis attīstīšanu, izmantojot dabas un kultūras mantojumu gan Skotijā, gan citās Eiropas valstīs.

Džesika ir māksliniece – veido dažādas animācijas filmas, kurās galvenie varoņi ir objekti

Skotu kolēģi kopā ar “Pakalniešu” apmeklētājiem iejušies meža tēlos

no dabas. Viņa dabu izmanto kā iedvesmas objektu un šajā procesā iesaista skolēnus, kas piedalās tēlu veidošanā. Tā, piemēram, tika izveidota animācijas filmiņa par purvu.

Elizabete ir lauku teritoriju reindžere (galvenokārt piekrastes zonās), aktīvi apgūst zināšanas par vides interpretāciju un ir arī māksliniece – gleznotāja.

Džila, tāpat kā Elizabete, arī ir reindžere. Viņas pārziņā ir astoņi mežu īpašumi. Viens no viņas uzdevumiem ir kopīgi ar skolēniem, pašvaldību dar-

biniekiem un brīvprātīgajiem noorganizēt koku stādīšanu.

Sāra ir arheoloģe, nodarbojas ar jūras un piekrastes arheoloģiju, kā arī ir iesaistīta dažādu projektu īstenošanā, piemēram, projektā par mežu mantojumu Skotijā.

Ādams ir biomehāniķis, un viņam pieder savs uzņēmums. Viņš konsultē cilvēkus, stāsta par to, kādu ietekmi viņu rīcība, piemēram, mājas celšana, atstāj uz apkārtējo vidi.

Viesi “Pakalniešos” ieradās vakarā un devās izpētīt tuvējo

apkārtni. Viņus ļoti ieinteresēja bebbri, jo iepriekš viņiem nebija bijusi iespēja apskatīt brīvā dabā šos dzīvniekus.

Otrajā dienā viesiem bija iespēja vērot, kā praktiski notiek ekskursija takā, un arī pašiem piedalīties tajā, iejūsties kādā meža dzīvnieka vai auga tēlā, izmantojot tērpus. Atbildot uz jautājumu, ko viņi ieguva un ko jaunu atklāja, skotu ciemiņi atbildēja līdzīgi – galvenais ieguvums ir jauna pieredze un jaunas idejas, kuras pēc tam iespējams integrēt savā darbā.

Viesi ļoti uzmēra neformālās izglītības nozīmīgumu. Skotu ciemiņi uzskata, ka apmācību centrs “Pakalnieši” ir pozitīvs piemērs vides izglītības veicināšanā, lietojot neformālo izglītību, kurā cilvēks mācās, būdams praktiski iesaistīts – jūtot un dzirdot, aptaustot, saredzot un sasmaržojot mežu. Skotijā šādu “Pakalniešos” līdzīgu centru skaits ir apmēram 100, taču tie nepiedāvā vides izglītības iespējas, kuras būtu tik interaktīvas un daudzveidīgas, kā tas ir “Pakalniešos”. Skotijā šādos centros pārsvarā darbojas reindžeri. Skotu ciemiņi bija vienprātīgi, ka šāda veida centrus Latvijā noteikti vajadzētu vairāk. ●

*Agra Velvere,
studente*

Kas jauns “PAKALNIEŠOS”

Jauna ekspozīcija

Maija vidū Meža konsultāciju pakalpojumu centra (MKPC) Apmācību centrā “Pakalnieši” tika uzskatīta Latvijas vietējās dendrofloras ekspozīcijas veidošana. Kopā ar ciemiņiem no Rīgas, Madonas un Vestienas ekoskolas pārstāvjiem bija arī koris “Vaidelote” no Rīgas Mūzikas internātvidusskolas, kura nodoms bija palīdzēt iestādīt kociņus un kuplināt pasākumu ar dziesmu, lai pirmo reizi piedalītos Vides izglītības projektā “Zaļais kods”. Jaunās ekspozīcijas “Latvijas vietējā dendroflora” veidošana izvērtās par nozīmīgu notikumu ne tikai dalībniekiem, bet arī “Pakalniešu” nākotnei, jo vairāk nekā 70 kokaugu: zalkteni, kārpaino segliņu, īvi, irbeni un vēl, un vēl te varēs iepazīt vien-

kopus un dzirdēt par tiem īpašus stāstus – kā un kur izmantot, kāpēc un kam tie vajadzīgi. Projekta konsultante bija Latvijā tik pazīstamā brīvdārznieciece Aija Kaškure, bet pasākumu finansiāli atbalstīja Kanādas Monreālas Latviešu biedrība. Paldies par to viņiem!

Rada interaktīvās darbnīcas

Tas bija sākums turpmākam darbam, jo Latvijas Skolēnu Dziesmu svētku organizētāji uzaicināja “Pakalniešus” darboties pasākuma “Zaļais kods” ietvaros dziesmu svētku laikā Rīgā, Vērmanes dārzā, vadot interaktīvās darbnīcas. Vairāk nekā 200 svētku dalībnieku un apmeklētāju bija iespēja mēģināt noteikt meža dzīvnieku pēdas, iepazīt arī to kažokus, vienkopus salikt dažādus pa-

Pakalnieši dziesmu svētku laikā Vērmanes dārzā vada interaktīvās darbnīcas

raugus – saimniecības priekšmetus, zarus, nokrāsoto dziju ar krāsvielu no kāda Latvijā augoša koka, kā arī, pārģērbjoties meža tēlu tērpos, izspēlēt kādu vides spēli un nofotografēties.

Oktobrī dosimies uz novadu skolām, lai turpinātu iesāktās “Zaļā koda” aktivitātes ar no-

darbību “Meža gudrības”. Skolas palīdzēja izvēlēties Valsts izglītības satura centra Interesu izglītības un tālākizglītības departamenta pārvaldes vecākā referente Inese Liepiņa. ●

*Inese Mailīte,
MKPC Apmācību centra
“Pakalnieši” vadītāja*

Skandināvijā veiksmīgi darbojas MEŽA ĪPAŠNIEKU KOOPERĀCIJA

Valsts Lauku tīkla pasākumu ietvaros no š. g. 7. līdz 11. jūnijam notika meža īpašnieku apvienību pārstāvju pieredzes apmaiņas brauciens uz Skandināvijas valstīm, lai iepazītos ar privāto meža īpašnieku kooperācijas procesu Somijā, Zviedrijā un Norvēģijā.

Pieredzes apmaiņas braucienā piedalījās pārstāvji no privāto meža īpašnieku apvienībām "Bārbele", "Kurzeme", "Rūjiena" un "Krāslava", Meža īpašnieku biedrības, topošās Alsungas meža īpašnieku kooperācijas un SIA "Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centra" Meža konsultāciju pakalpojumu centra. Brauciena dalībnieki apmeklēja meža īpašnieku kooperatīvus, kā arī to vienojošās organizācijas – konfederācijas un asociācijas.

Somijas mežinieku kooperācijas pieredze gadsimta garumā

Somijā apmeklējām Lauksaimniecības ražotāju un meža īpašnieku centrālo biedrību (MTK), kā arī kooperatīvu konfederāciju "PELLERVO". Somijas kolēģi sniedza informāciju par kooperatīvu vēsturisko izveidi, nosacījumiem un ekonomiskajiem ieguvumiem, kā arī informāciju par meža nozari vispārīgi. Somijas vidējā meža īpašuma platība ir 31,2 ha un MTK meža īpašnieku apvienošanai darbojas astoņas reģionālās meža īpašnieku apvienības, kurās pakārtoti ietilpst ap 320 tūkst. meža īpašumu, kas ir 72% no visu Somijas privāto meža īpašumu skaita. Līdztekus meža īpašnieku apvienībām pastāv arī meža īpašnieku kooperatīvi. Lielākais un arī Latvijā zināmais "Met-

saliitto". Koksnes tirdzniecības apjoms caur meža īpašnieku apvienībām Somijā veido 40%. Meža īpašnieku kooperācija ir viens no priekšnosacījumiem, lai koksnes pārstrādes uzņēmumiem nodrošinātu stabilas, prognozējamās kokmateriālu piegādes no privāto mežu sektora. Ražotājs ir gatavs maksāt par koksni vairāk tam, kurš spēj nodrošināt pietiekami nopietnus koksnes apjomus. Rezultātā ieguvēji ir gan meža īpašnieki, gan ražotāji, gan valsts kopumā, tādējādi veicinot ne tikai atsevišķu interešu grupu, bet visas sabiedrības labklājību. Skandināvu mežinieku kooperācijas pieredze ir mērāma jau gandrīz gadsimta garumā. Kooperācijas kustība dzima 20. gadsimta pašā sākumā, kooperatīvu tīkls ticis izveidots dažos gados. Somijas veiksmes stāsts ir par to, ka šī

Foto: J.Folkmanis

ir ar kooperatīviem visbagātākā valsts pasaulē, rēķinot to kopējo apgrozījumu attiecībā pret iekšzemes kopproduktu (IKP) vai kooperatīva dalībnieku daudzumu salīdzinājumā ar kopējo iedzīvotāju skaitu valstī. No darbspējīgajiem somiem vairāk nekā 80% ir iestājušies vismaz vienā kooperatīvā.

Dienas otrajā daļā apmeklējām meža īpašnieku "dižkooperatīvu" "Metsaliitto", kura pirmsākumi meklējami 1934. gadā. Sākotnēji tas veidojies kā uzņēmums, lai eksportētu koksni, bet, ejot laikam, tikusi novērtēta koksnes dziļākas apstrādes nozīme, gūstot pievienoto vērtību. Šodien "Metsaliitto" ir kooperatīvs ar 6,5 miljardus eiro apgrozījumu un vairāk nekā 130 tūkstošiem biedru. Galvenā nozare ir papīrrūpniecība ar daudzām filiālēm pasaulē.

Zviedrijā ģimeņu mežsaimniecību organizē ar asociāciju starpniecību

Savukārt Zviedrijas privātajai jeb ģimeņu mežsaimniecībai raksturīgi, ka tā tiek organizēta ar četru lielu asociāciju starpniecību – "Södra", "Mel-lanskog", "Norrskog" un Norra. Asociācijās kopumā ietilpst vairāk nekā 125 tūkstoši biedru ar 6,2 miljoniem hektāru meža. Katras asociācijas aptvertā teritorija tiek iedalīta reģionos, bet reģioni – iecirkņos. Asociāciju pārvaldība balstīta uz klasisko kooperatīva pamatprincipu – viens biedrs, viena balsis. Kooperācijas sistēmā noteikta kārtība, kādā tiek veikta peļņas sadale biedriem un kā veidojas piemaksas pie pārdotās koksnes cenas, kā biedri saņem mežsaimnieciskos pakalpojumus.

(Turpinājums 11. lpp.)

Foto: J.Folkmanis

Sarunās ar Zviedrijas kolēģiem

Foto: J.Folkmanis

Apmeklējot Norvēģijas meža īpašnieku federāciju "Norske Skogeierforbund"

Foto: J.Folkmanis

Apmeklējot Zviedrijas zemnieku federācijas meža sektora pārstāvjus

(Turpinājums no 10. lpp.)

Zviedrijas kolēģu apmeklējums norisinājās, tiekoties ar Zviedrijas federācijas LRF un ģimeņu meža īpašnieku kooperatīvu "Mellanskog" pārstāvjiem. Kopīgajā sanāksmē piedalījās arī viens no kooperatīva biedriem, kurš pauda savu viedokli par to, kāpēc viņam ir izdevīgi būt kooperatīva sastāvā un kādi no tā ir ieguvumi. Lai kooperatīvs varētu piesaistīt biedrus, jābūt principam – ja kooperatīvs kaut ko dara, tas jādara labāk par citiem. Ja kooperatīvs var izveidot zāģētavu, tad tai jābūt labākajai nozarē. Skandināvijā nav tāda noteikuma, ka koksne obligāti jāpārdod savai asociācijai vai kooperatīvam, meža īpašnieks var izvēlēties izdevīgāko. Šāda izvēles iespēja spiež kooperatīvus kļūt pilnvērtīgākiem, lai nodrošinātu savu biedru biznesu. Kooperācija Skandināvijā vēsturiski veidojusies galvenokārt ekonomisku apsvērumu dēļ. Pastāvot daudzām siksaimniecībām, to bēdīgā finansiālā situācija rosināja idejas par apvienošanas kooperatīvos.

Norvēģijā kooperācijas sistēmu veido meža īpašnieku federācijas

Norvēģijā privāto mežu devums koksnes tirgū pārsniedz 90%, tikai 4% ir no valsts mežiem. Valstī ir vairāk nekā 120 000 meža īpašumu, kas lielāki par 2,5 hektāriem. Vidēji vienam īpašniekam pieder 50 ha meža. Kooperācijas sistēmu veido Meža īpašnieku federācija, 8 reģionālie un 340 vietējie kooperatīvi ar 40 000 biedru. Šeit spilgti atainojas kooperatīva loma būt starpniekam – reģionālie kooperatīvi iepēr-

koksni no biedriem un citiem meža īpašniekiem un pārdod tālāk koksnes pārstrādes uzņēmumiem – zāģētavām, celulozes ražotnēm. Jāatzīmē, ka šis starpnieka līmenis ir nodrošināts ar augsti attīstītām informācijas tehnoloģijām, kuras ļauj nodrošināt efektīvu loģistiku un tādējādi arī būt nopietnam partnerim koksnes piegādes ķēdēs. eža sektora pārstāvjus

Norvēģijā tikšanās norisinājās ar Norvēģijas meža īpašnieku kooperatīvu jumta organizāciju "Norske SkogeierForbund" un vienu no astoņiem meža īpašnieku kooperatīviem "Viken Skog".

Šajā pieredzes apmaiņas braucienā bija lieliska iespēja iepazīties ar Skandināvijas valstu pieredzi, meža īpašnieku kooperatīvu darbības principiem, vēsturisko attīstību, pārvaldību un meža īpašnieku motivāciju pievienoties kooperatīviem. Iegūtās zināšanas un Skandināvijas valstu pieredze tiks izmantotas, lai veicinātu meža īpašnieku kooperācijas procesu Latvijā un sniegtu informāciju meža īpašniekiem par kooperācijas iespējām – pozitīvajiem un arī iespējamiem negatīvajiem aspektiem. Lietderīgas bija arī konstruktīvās diskusijas starp pieredzes apmaiņas grupas dalībniekiem visa brauciena garumā, par iespējām Latvijā sekmīgi attīstīt privāto meža īpašnieku kooperāciju. ●

Raimonds Bērmanis,
MKPC direktors

Aigars Grīnbergs,
MĪA "Kurzeme"

Jānis Folkmanis,
MĪA "Bārbele"

Grigorijs Rozentāls,
MĪK "Alsunga"

Mazapjoma privātās mežsaimniecības konference

Ikgadējā IUFRO mazapjoma mežsaimniecības konference notika no 6. līdz 12. jūnijam Slovēnijā. Pasākumā piedalījās 106 eksperti no 25 valstīm, konferences materiāli uz vairāk nekā 800 lappusēm apkopoti CD. Mirko Medveds, viens no konferences organizatoriem, savā atklāšanas runā norādīja, ka meža īpašnieki ir mākslinieki savā īpašumā, mežs ir iepriekšējo aktivitāšu spogulis, bet mežinieki ir atbildīgi par ilgtspējīgas meža apsaimniekošanas nodrošināšanu.

Šogad konferences pamattēma bija saistīta ar meža īpašnieku izglītošanu un apmācību, kā arī ar tehnoloģiju lomu privātā meža sektora kopšanā. Dalībniekiem bija iespējams uzzināt par privātā meža sektora attīstību dažādās valstīs: meža politikas, ekonomikas un dažādu sociālo aspektu lomu, klimata pārmaiņu ietekmi uz privāto meža sektoru un tā apsaimniekošanu, mežizstrādes tehnoloģijām un dažādiem meža produktiem, kā arī meža biznesa iespējām.

Tikšanās ar meža dienesta, meža īpašnieku asociāciju un dažādu organizāciju pārstāvjiem, kā arī vairāku objektu apmeklējums, sniedza priekšstatu par meža apsaimniekošanu un privātā meža sektora attīstību Slovēnijā. Meža muzeja, bioenerģijas ražotnes, kokogļu ražotāju un rekreācijas tūrisma objektu iepazīšana uzskatāmi parādīja privātā meža sektoru nozīmīgumu lauku reģionu attīstībā.

Nākamajos "Čiekura" numuros lasītāji varēs uzzināt par interesantākajiem ārvalstu pētījumiem un gūtajām atziņām, kuras iespējams izmantot arī Latvijas privātā meža sektora attīstības veicināšanā. ●

Lelde Vilkriste,
LVMI "Silava" eksperte

Foto: Z.Vilkaste

Iepazīšanās ar Slovēnijas mežsaimniecību

KLĀT AUGSNES SAGATAVOŠANAS SEZONA

Meža atjaunošanu un ieaudzēšanu varētu sadalīt vairākos ciklos (fāzēs) – augsnes sagatavošana, koku stādīšana, agrotehniskā kopšana, aizsardzība pret kaitēkļiem un jaunaudzēšanas kopšana. Meža īpašnieki ne vienmēr novērtē augsnes sagatavošanas nozīmi meža atjaunošanā un ieaudzēšanā. Pareizi un atbilstoši sagatavota augsne ir kā mājas pamati celtniecībā, no kā atkarīgs viss rezultāts.

Kāpēc vajadzētu gatavot augsni

Augsnes sagatavošana pirms stādījumu ierīkošanas mežā uzlabo tās fizikālās un ķīmiskās īpašības, samazina zālaugu konkurenci, aizkavē atvaļu veidošanos nevēlamo sugu kokiem, veicina kociņu ieauģšanu, atvieglo kopšanas darbus un samazina šo darbu izmaksas, kas ir sevišķi svarīgi pirmajos trijos gados. Ja augsne tiek pareizi sagatavota, būtiski uzlabojas apgaismojuma, augsnes mitruma un barības vielu izmantošanas režīms, samazinās kaitēkļu (priekšu lielā smecernieka) bojājumi, kā arī sala izcilājumi. Šādās platībās ir daudz vieglāk stādīt, jo iezīmējas konkrētas rindas. Augsnes sagatavošanu ieteicams veikt arī platībās, kurās paredzēta dabiskās atjaunošanas veicināšana. Šajos gadījumos ir svarīgi ievērot, lai atsegto virskārtu veidotu minerālaugsne, jo tas labvēlīgi ietekmē koku sēkļu dīgstu ieauģšanu un augšanas gaitu.

Lauksaimniecībā neizmantotajās zemēs augsnes apstrādes veids ir atkarīgs no platības aizzēluma, augsnes tipa un mitruma režīma. Mazauglīgās augsnēs vēlenu ieteicams sastrādāt mineralizētu joslu veidā, tādējādi palielinot barības vielu pieejamību kociņu ieauģšanas periodā. Smagās augsnēs apstrādi veic 1,5–2 m platu joslu veidā, lietojot gan lauksaimniecības arklus, gan speciālo meža augsnes apstrādes tehniku.

Kad labāk veikt augsnes sagatavošanas darbus

Vislabākais laiks augsnes gatavošanai ir no jūlija līdz vēlam rudenim. Šis darbs jāveic iepriekšējā gadā pirms stādījumu ierīkošanas, lai pa ziemu augsne varētu nosēsties un sablīvēties. Agri pavasarī, tieši pirms stādīšanas, gatavotas joslas augsne ātri izzūst, bet, pasteidzoties iepriekšējā gadā un sākot darbus jau vasaras sākumā, tās līdz stādīšanas laikam paspēj aizzēlēt.

Var ietaupīt, strādājot ar raukli

Pēdējo gadu laikā sabiedrībā izskan jautājums: "Kā mēs varētu ietaupīt?" Arī daudziem meža īpašniekiem šis jautājums kļūst aktuāls, jo pavisam strauji tuvojas rudens, kas parasti ir aktīvākais jaunaudzēšanas kopšanas laiks. Savu atbildi uz šādu jautājumu sagatavojis Pārgaujas novada Straupes pagasta meža īpašnieks Gunārs Saknītis. Viņš ir viens no tiem Jumaras mežniecības meža īpašniekiem, kurš arvien izdomā kaut ko jaunu vai atgriežas pie sen aizmirstā.

Sakniša kungs ir pensionēts skolotājs, un tas pamanāms arī ieejot viņa mežā, kur viss ir izdarīts priekšzīmīgi. Ideja par

vēsturiskā jaunaudzēšanas kopšanas instrumenta – raukļa – gatavošanu radās, staigājot pa lielo mežu, zem kura klāja bija saaugušas ievas. "Gāju un domāju, kā es varētu šo romantisko latviešu kokaugu izmantot praktiskajā dzīvē. Iedomājos, ka tagad, kad daudzi vēlas ietaupīt, varbūt izgatavot no tā raukli jaunaudzēšanai. Nopirku veikalā izkopts asmeni, to saīsināju un piesēju no ievas gatavoto kātu. Kopjot ar šo instrumentu jaunaudzēšanu, ietaupās degviela, eļļa un uzlabojas fiziskā forma. Tas ir ļoti vienkāršs, un tam nav detaļu, kuras būtu par lielu naudu jāpērk veikalā. Jāatceras tikai laiku pa laikam

Meža īpašnieks Gunārs Saknītis

uztrīt asmeni. Ja kādu meža īpašnieku tas interesē, par saprātīgu cenu varu pagatavot," stāsta centīgais meža īpašnieks.

Gunārs Saknītis jau daudzu gadu garumā ir čakls vietējās mežniecības semināru apmeklētājs. Šoruden viņš plāno sadarbībā ar citiem mežkopjiem savā īpašumā noorganizēt vieglo meža augsnes gatavotāju demonstrāciju – semināru. Lai pieteiktu savu paštaisīto vai pirktu augsnes gatavotāju uz septembra otrajā pusē paredzēto semināru, lūgums zvanīt pa tālruni: 29639946. ●

Raimonds Mežaks,
Ziemeļvidzemes virsmežniecības
Jumaras mežniecības mežsargs

Uzņēmums „Metsaliitto Latvija SIA” augsnes sagatavošanai pielieto frezi un kupicotāju TTS Delta Combi, tā darba ražīgums ir ap 0,77 ha/stundā. Sīkāka informācija: www.metsaliitto.lv

No vēstures

Pagājušā gadsimta 40. gados augsnes sagatavošanas darbus izcirtumos veica ar rokas darbarīkiem, veidojot "kultūru grāvīšus". Jau ap 30. gadiem Grīvas virsmežzinis Krišs Bušs ieviesa jēdzienu "kupica". Tās veidoja, ar lāpstu atgriežot 50 x 50 līdz 80 x 80 cm lielu velēnu. Kā dzīvo, tā nedzīvo zemsēdži noņēma gan no velēnas, gan arī no vietas kur tā jāatgāz, lai nepārtrauktos mitruma piegāde un augsne kupicā neizzūtu. "Kupica ātri sasilst, tai ir laba mitruma piegāde, stādi neizslikst, tos neizcilā sals," rakstīja K. Bušs. Augsnes sagatavošanu pacilu (kupicu) veica līdz 20. gs. 80. gadu vidum. Līdz 50. gadu vidum augsni gatavoja tikai ar rokas darbarīkiem, lietojot meža lāpstu vai dažāda smaguma meža kapļus. 50. gadu beigās parādījās pirmie traktoragregāti, bet 80. gadu beigās sāka plašāk lietot šķīvjū frēzes.

Pēdējos 15–20 gados augsnes apstrāde joslās iegūst aizvien plašāku nozīmi kā bioloģiski atbilstošākais augsnes apstrādes veids. Tajā sajaucas humusa horizonts ar minerālaugsnī un auga sakņu zonā palielinās trūdvielu saturs, labi uzkrājas mitrums un uzlabojas barības vielu režīms.

Plānojot kociņu stādīšanu, visi iepriekš minētie faktori jāņem vērā, un viss rūpīgi jāpārdomā, izvērtējot iespējas un piedāvājumu, lai vēlāk nevajadzētu ieguldīt papildu līdzekļus iznīkušo kociņu papildināšanā.

Par piemērotāko augsnes apstrādes veidu un pieejamo augsnes tehniku jūs varat konsultēties Meža pakalpojumu centra nodaļās (www.mkpc.lkc.lv) un mežniecībās. ●

Dzintars Alksnis,
MKPC Ziemeļvidzemes
nodaļas vadītājs

Interese par demonstrējumu teritorijām ir liela

MKPC Zemgales nodaļas organizētajos semināros sadarbībā ar Pasaules dabas fondu (PDF) jūnija sākumā Meža programmas vadītāju Jāni Rozīti meža apsaimniekošanas demonstrējumu teritorijas “Kalna Gaviēši” un “Kraukļi” kopumā apmeklēja gandrīz simt meža īpašnieku no Jelgavas, Dobeles un Tukuma rajoniem. Par svarīgāko ieguvumu meža īpašnieki uzskata iegūtās zināšanas un pieredzi. Lektora **Jāņa Roziša** pārliecinošais stāstījums un “Kalna Gaviēšu” meža redzētais viesu pārliecību par to, ka izlases cirtēm Latvijā ir nākotne.

Meža īpašniece Velga Lejniece: “Esmu par izlases cirti. Savā meža īpašumā mēs saimniekojam pēc izlases ciršu principa, cērtam tikai tos kokus, kas sasnieguši ciršanas gatavību. Par svarīgāko darbu uzskatām mežaudžu kopšanu dažāda vecuma audzēs. Izlases ciršu priekšrocība ir tā, ka ražu vāc un gūst ienākumus katru gadu, nevis kā kailcirtē, reizi 100 gados. Arī atjaunošanā līdzekļi nav jāiegulda, kopjot dabiski izaugušos kociņus, izveidojas jauna kvalitatīva audze.

Seminārā “Kalna Gaviēšos” **gūvām apstiprinājumu savai meža kopšanas praksei.** Ļoti patika lektora **Jāņa Roziša** pārliecinošais stāstījums par izlases cirtēm un tās priekšrocībām dabas vērtību saglabāšanā;

varēja just, ka viņš ne tikai stāsta, bet ir “mūžīgā meža” idejas aizstāvis, paldies viņam par to. Manuprāt arī valsts meži būtu jāapsaimnieko pēc izlases ciršu principa.”

Meža īpašnieks Jāzeps Ošs: “Seminārā Jelgavas novada meža īpašnieki ieguva jaunas zināšanas un pieredzi par videi draudzīgu meža apsaimniekošanu Pasaules dabas fonda demonstrējumu teritorijā “Kalna Gaviēši”, Amatas novadā, Skujenes pagastā.

Meža īpašnieki iepazinās ar, “nekailcirtes” meža ciršanas veidu, un rezultātā nostiprinājās pārliecība par šādas meža izmantošanas nākotni. Katrs meža īpašnieks vēlas sava meža ilgtspēju, faktiski – mūžīgumu, un tieši videi draudzīgā izlases cirte, kas nodrošina nepārtrauktu visa koksnes sortimenta pieejamību, ir tā meža īpašniekiem nepieciešamā meža cirte, izmantošana un apsaimniekošana.

Labas mežsaimniecības demonstrēšana “Kalna Gaviēšos” ir augstā līmenī ne vien tiešā zināšanu paaugstināšanā un nostiprināšanā, bet arī veicina meža īpašnieku sadraudzības nostiprināšanos, jo esam Zemgales puses ļaudis, līdzīgi domājoši un ar līdzīgām meža apsaimniekošanas nākotnes rūpēm.” ●

Alda Alksne,

MKPC Zemgales nodaļas vadītāja

Foto: J.Ošs

Jelgavas puses meža īpašnieki ciemojas “Kalna Gaviēšos” pie meža īpašnieka Ziedoņa Vilciņa

Daži jautājumi par meža atjaunošanu

Pagājis jau vairāk nekā pusgads, kopš stājušies spēkā jaunie MK noteikumi Nr. 1453 “Meža atjaunošanas noteikumi”, tomēr ikdienā no meža īpašniekiem tiek saņemti jautājumi. Daži no tiem:

1. Vai visi izcirtumi tagad jāatjauno 5 gadu laikā pēc izciršanas?

Nē, atkarībā no meža augšanas apstākļu tipa ir iespējami trīs dažādi meža atjaunošanas termiņi:

- ne vēlāk kā 3 gadu laikā jāatjauno divos augšanas apstākļu tipos – šaurlapu kūdrenī (Ks) un šaurlapu ārenī (As);
- ne vēlāk kā 10 gadu laikā jāatjauno – purvājā (Pv), niedrājā (Nd) un dumbrājā (Db);
- ne vēlāk kā 5 gadu laikā – visos pārējos augšanas apstākļu tipos.

Jaunie meža atjaunošanas noteikumi ļauj brīvākas izvēles iespējas attiecībā uz meža atjaunošanas veida un piemērotāko koku sugu izvēli, ļaujot sekot dabā notiekošajiem procesiem, un tad pieņemt lēmumu.

2. Vai man tagad obligāti jākopj atjaunotā audze 5. vai 10. gadā pēc tās atzišanas par atjaunotu?

Nē, nav obligāti, bet tai, ne vēlāk kā piektajā gadā (beidzoties veģetācijas periodam) pēc mežaudzes atzišanas par atjaunotu, ja mežaudzes valdošās sugas koki ir lapu koki, un ne vēlāk kā desmitajā gadā (beidzoties veģetācijas periodam) pēc mežaudzes atzišanas par atjaunotu, ja mežaudzes valdošās koku sugas koki ir skuju koki, ir jāatbilst koptas mežaudzes kritērijiem.

Meža īpašnieki iepriekšējos gados galvenokārt koncentrēja uzmanību uz atjaunošanu – vai noteiktajā termiņā ir atjaunotas izcirstās platības, saņemot arī atgādinājuma un brīdinājuma vēstules no VMD. Meža īpašnieks tad saņemās, platību apmežoja un jauno audzīti aizmirs, līdz brīdim, kad attapās, ka iestādīto eglīšu vai priedīšu vietā nu zaļo labākajā gadījumā bērzi, sliktākajā – kuplas graudzāles vai kārkli. Tagad, saskaņā ar jaunajiem meža atjaunošanas noteikumiem, uzmanība tiek vērsta arī uz jaunaudžu kopšanu, liekot vairāk uzmanīt atjaunotās mežaudzes.

3. Vai man obligāti jāiesniedz rakstisks pārskats par atjaunošanu, kopšanu?

Jāatceras, ka Meža likuma 29. panta (1) apakšpunkts noteic, ka “...meža īpašnieka vai tiesiskā valdītāja pienākums ir katru gadu līdz 1. februārim informēt Valsts meža dienestu par šādām iepriekšējā gada laikā meža zemē notikušajām izmaiņām:

- 1) par darbībām, kuru veikšanai bija nepieciešams apliecinājums;
- 2) par meža bojājumiem;
- 3) par meža atjaunošanu;
- 4) par meža ieaudzēšanu;
- 5) par jaunaudžu kopšanu.”

Šā paša likuma 29. panta (3) apakšpunkts, noteic, ka “par iesniedzamās informācijas patiesumu ir atbildīgs meža īpašnieks vai tiesiskais valdītājs”.

Valsts meža dienests (mežniecībās) pieņem meža īpašnieka sniegto informāciju gan rakstiski, gan mutiski, gan arī telefoniski, attiecīgi to piefiksējot un vēlāk noformējot rakstiski.

Jaunie “Meža atjaunošanas noteikumi” savā ziņā ir kļuvuši meža īpašniekiem labvēlīgāki, tomēr jāatceras, ka tas arī nozīmē katra meža īpašnieka aizvien lielāku atbildību par paša pieņemtajiem lēmumiem sava īpašuma apsaimniekošanā, uz ko, manuprāt, pamazām tiek virzīta meža likumdošana kopumā. ●

Mairita Bondare,

MKPC Madonas–Cēsu nodaļas vadītāja

KĀ SIET PIRTSSLOTAS

Tautā pieņemts, ka pirtsslotu siešanas laiks ir ap Jāņiem, tad tās esot aromātiskas un peroties no tām nebirstot lapas. Ja neesam līdz tam laikam paspējuši to izdarīt, nekas sliktas nenotiks, ja tās siesim arī vēlāk – ieteicams līdz jūlija vidum, jo pēc tam koki sāk gatavoties rudenim un lapas vairs tik stipri neturas pie zariem. Izņēmums ir ozola slotas, tās var griezt arī vēlāk – augusta sākumā.

Kur griezt

Pirms došanās pēc slotām svarīga ir vietas izvēle, kur tās griezt. Parasti šis jautājums rada grūtības tiem cilvēkiem, kuri nav meža īpašnieki. Šeit vajadzētu rīkoties saskaņoti vai nu ar meža īpašniekiem, vai sazinoties ar vietējo mežniecību, kas varētu dot padomu, kur to darīt vai pie kā vērsties. Slotu griešanai izvēlas tās vietas, kur aug jaunie kociņi – jaunaudzēs, grāvmalas, aizaugušās meža pļavas, zem elektrolīnijām u.c. Pirtsslotas ieteicams griezt no

kociņiem, kas auguši ūdens tuvumā vai citās mitrās vietās. Tās nedrīkst griezt ceļmalās vai tuvu apdzīvotām vietām, jo koku lapas uzsūc gaisa piesārņojumu un, pirtī peroties, šīs kaitīgās vielas var nonākt jūsu organismā.

Slotiņu sagatavošana

Kad esam izvēlējušies vietu un koku sugu, tradicionāli tas ir bērzs, bet var izmantot arī citas koku sugas, sākam zaru griešanu. Vislabāk to darīt no trīsgadīgiem kociņiem, nogriežot sānzarus, kas atrodas tuvāk zemei – apmēram 50–60 cm garumā. Nogrieztos zarus kraujam kaudzītēs, lai tie nedaudz apvīst, it sevišķi pirms transportēšanas. Nogrieztos zarus nevajadzētu uzreiz kraut mašīnā, tad tie būs blīvi un var pārkarst. Rezultātā lapas vēlāk

var sākt pelēt un nobirt.

Sienot slotiņas, vajag atlatot zaru kātiņus – apmēram 15–20 cm, lai slotu peroties būtu ērti turēt rokās. Slotiņas sasiename pa pāriem ar kokvilnas auklu. Mezglam jābūt viegli atsienamam, lai pirms slotiņas mērcēšanas to var atsiet un savilkt ciešāk, jo žūstot tā kļūst vaļīgāka. Pēc sasiešanas ar cirvīti pielīdzinām kātu galus un liekam tās žāvēties vēdināmā telpā. Nav ieteicams pirtsslotas karināt uz drātīm, jo tās vidū ieliecas, un slotiņas saslīd kopā, līdz ar to tās slikti vēdinās. Vislabāk

tās vienmērīgi karināt uz horizontāli piestiprinātām koka kārtīm. Kad slotiņas izžuvušas, tās var ņemt nost un likt kaudzēs. Ja ir iespēja, slotiņas var labi uzglabāt siena kaudzē, tad tās saglabā aromātu un krāsu.

Pirms pāršanās slotiņas vienu diennakti vajag iemērk aukstā ūdenī, tad tās saglabās visas savas labās īpašības un būs patīkami pērties.

Veiksmi darbos un vieglu garu! ●

*Ilmārs Rosickis,
MKPC Zemgales nodaļas
mežsaimniecības
konsultants*

Foto: V.Kundziņš

Kā šodien saimniekot MEŽĀ!

Turpinājums no 5. lpp.

būtu dažāda diametra un dažāda augstuma koki. Praksē mežā izcērt koku grupas, un tas tiek darīts ar ne lielāku intensitāti kā 20% no kopējās krājas. Ar šādu ciršanas intensitāti nodrošina gaismas īpatsvaru nākotnes mērķa sugām, kā arī saglabā mikroklimatu mežaudzē.

Uzsākot ciršanu, vispirms tiek izzīmēti koki, kas atrodas uz kokmateriālu pievešanas ceļa. Tālāku izvēli nosaka koki, kas nākotnē nav perspektīvi, tādi, kuru īpatsvaram nevajadzētu pārsniegt 10–15% no kopējā daudzuma. Lielāko īpatsvaru – 80% un vairāk – jāveido tirgus prasībām atbilstošiem kokiem. Tātad vienā reizē tiek nocirsti gan ļoti vērtīgi (resni, specifiski), gan arī neperspektīvi – tievi, nomākti, bojāti koki. Tomēr “neperspektīvo” koku kategorijā neieskaita vecus, dobumainus kokus, jo šādiem kokiem ir liela nozīme meža

vides saglabāšanā un dabas daudzveidības uzturēšanā.

Šādi saimniekojot, konkrētā mežaudzē iznāk atgriezti pēc 5–15 gadiem. Biežāk pieļautās kļūdas ir vai nu pārāk liela ciršanas intensitāte, vai arī tiek izcirsts pārāk maz.

Priežu mežaudzēs atvērums lielums varētu būt no 0,08 līdz 0,1 ha, bet egļu audzēs no 0,01 līdz 0,04 ha. Lapu koku mežos izraudzīto koku izciršana notiek grupās vai veicot vienlaidus retināšanu.

Atziņas, pārdomas

Pēc brauciena bija patīkami aptaujas anketās izlasīt, ka šis seminārs kādam īpašniekam mainījis domāšanu attiecībā uz saimniekošanu mežā, kādam rosinājis veikt videi draudzīgāku meža apsaimniekošanu, kas nav pretrunā ar efektivitāti un var būt vēl efektīvāka. Kāds saprata, ka ne tikai koku ciršana, bet arī citas darbības atstāj ļoti būtisku ietekmi uz apkārtejo

vidi, piemēram, mirušās koksnēs izvākšana var apdraudēt apmēram 250 meža iemītnieku sugu.

Seminārā gūtās atziņas:

“Izlasses cirti var lietot, ja īpašnieks pats izvērtē katru koku. Ja mēs paši necērtam mežu, bet izmantojam kāda pakalpojumu, tad tas ir diezgan riskanti. Lai prasmīgi veiktu izlasses cirti, gan saimniekam, gan cirtējiem nepieciešamas zināšanas un izpratne par šo cirtes veidu.”

“Ar entuziasmu un vēlmi mācīties var panākt daudz. Nav tiesa, ka izlasses cirtes var izmantot tikai lielie meža īpašnieki. Tās var lietot arī mazos īpašumos. Mēs praktiski redzējām, kā šo metodi var izmantot egļu, bērzu un baltalkšņu un mistrotās audzēs.”

“Vēl ieteikums – nebaidīties no tā, ka vienā īpašumā varbūt nesanāk pilna krava kāda sortimenta. Mums līdzās taču ir kaimiņi, ar kuriem iespējama sadarbība un kooperēšanās.”

“Domāju, ka šāda saimniekošana der mūsu rajona meža īpašniekiem, kuri, atnākot uz

mežniecību vai pie konsultanta, saka: “Es negribu nocirst visu, man tikai malciņai!...” Mežsargi, lielākoties, kailcirtes vecumu sasniegušās audzes iesaka iestīgot un cirst kailcirtē, jo viņi zina, ka izlasses cirtes praksi nevar “pārlikt” uz jebkuru īpašnieku, jo, cik dažāds ir mežs, tik dažādi ir arī meža īpašnieki.

Demonstrējumu teritorijas Latvijā

Latvijā līdzās “Kalna Gaviešiem” ir vēl trīs ar Pasaules dabas fonda atbalstu tapušas meža demonstrējumu teritoriju saimniecības, kurās tiek strādāts, izmantojot izlasses cirtes un kopšanas cirtes: “Lejas Kleperi” Valkas rajonā, “Kraukļi” Limbažu rajonā un “Bajāri” Liepājas rajonā. Interesentiem ir iespēja apmeklēt šīs saimniecības arī atvērto durvju dienās. Sīkāka informācija www.pdf.lv ●

*Astrīda Rudzīte,
MKPC Dienvidlatgales nodaļas
mežsaimniecības konsultante*

ZEMESTAUKI

Sēne – zemestauki (*Phallus impudicus* L.) ir maz pazīstama, grūti atrodamā, ēdama, garšīga un sevišķi vērtīga veselībai, ja

to izdodas atrast mežā olas stadijā. Pārgriežot sēni, kas vēl ir olas stadijā, tās iekšpusē redzama tumša haki krāsas “oliņa” un tai apkārt želejas kārtiņa.

Ārstnieciskās īpašības

Zemestaukiem ir ārstnieciskas īpašības. Ar tiem ārstē nieres, gastrītu, kuņģa čūlu, bet sevišķi populāra šī sēne ir audzēju ārstēšanā. Aptiekās var nopirkt no zemestaukiem pagatavotas dažādas zāles. Visefektīvākā ir zemestauku sula, kas iegūta no sēnes auglķermeņa. Tā ir zemestauku ziedēs, tinktūrās un svecītēs. Zemestauku sulu lieto imūnsistēmas stiprināšanai, īpaši tad, ja ir audzējs. Zemestauku ziedi iesaka, lai paātrinātu brūču sadzīšanu,

MELNAIS PLŪŠKOKS

Latvijā ir sastopamas divas plūškoku ģints sugas. Sarkanajam plūškokam (*Sambucus racemosa*) ir tikai dekoratīva nozīme, turpretī melno plūškoku (*Sambucus nigra*) var audzēt gan kā ārstniecības augu, gan kā augļaugu. Melnais plūškoks parasti veido 3–4 m augstus krūmus.

Tautas medicīna un zinātnieki atzīst, ka melnais plūškoks ārstē astmu, stiprina imunitāti, palīdz pret mainīgo gripas vīrusu, saaukstēšanos, bronhītu, reimatismu, veicina asinsriti, palīdz aterosklerozes slimniekiem, tam piemīt nervus nomierinoša darbība. Kā antioksidants tas novērš aptaukošanos, sakārto zarnu darbību, novērš zarnu spazmas, nefrītu, nierakmeņu rašanos, šķīdina esošos nierakmeņus. Ogu ēteriskās eļļas veicina dziedzeru sekrēciju, sviedru un urīna izdalīšanos, veicina organisma attīrīšanos. Melnā plūškoka ogas var lietot svaigas un pārstrādāt. No tām var pagatavot ievārijumu, marmelādi, ķīseli, sulu.

Augļi ir sīki kaulēni, apmēram 0,1 g smagi, ar pliekanu, savdabīgu garšu. Negatavas ogas, kā arī viss augs, ir vāji indīgi, jo satur glikozīdu sambunigrīnu. Gatavās ogās šī viela ir noārdījusies. Tā noārdās arī ziedu vai lapu žāvēšanas vai sulas karsēšanas procesā.

mazinātu ādas iekaisuma procesus un sāpes locītavās. Zemestauku želejai arī piemīt visas zemestauku dziednieciskās īpašības.

Kā var atrast šo sēni?

Latvijā zemestauki aug lapu koku un jauktos mežos ar trūdvielām bagātā augsnē. Ievākšanas laiks – no jūlija līdz oktobrim.

Sēne sasniegusi gatavību tad, kad “ola” galotnē pārplīst un

dažu stundu laikā izaug kātiņš, kura gļotas izplata nepatīkamu trūdu smaku, kas pievilina mušas un vaboles, kuras tālāk iznēsā sporas. Nepatīkamā smaka arī norāda, kur meklēt sēni. Zemestauki nav kultivējama sēne.

Var lietot uzturā

Uzturā šo sēni lieto tikai “olas” stadijā. No tās gatavo dažādus salātus, to var arī cept. Piedāvāju dažas receptes, kuras es gatavoju.

Zemestauku salāti.

Sīki sagriež svaigus zemestaukus olas stadijā. Gabaliņos sagriež vāritu vistas fileju, olas, gurķus un sīpolus. Visas sastāvdaļas saliek kopā, labi samaisa un pievieno sāli pēc garšas. Mājonei pievieno sinepes un pārlej salātiem.

Sviestmaize ar zemestaukiem.

Uz maizes šķēles, kas pārziesta ar sviestu, sakārto plānas zemestauku šķēlītes. Grezno ar lociņiem, dillēm un sīpoliem. Var izmantot sālitu sviestu vai arī kaņepju sviestu.

Tautas metode, kuru es lietoju ir šāda. Sagrieztas sēnes aplej ar spirtu attiecībā 1 : 1. Ļauj 15 dienas ievilkties, pēc tam izfiltrē un tinktūra gatava lietošanai.

Novēlu visiem sēņotājiem atrast šo unikālo dabas brīnumu! ●

*Matilde Spalvēna,
pensionēta mežkope*

Ogas jāvēc pilngatavībā, kad tās kļuvušas zili melnas. Latvijā augļi ienākas no augusta vidus līdz septembra vidum vai beigām.

Lapas veicina elpošanu, ārstē locītavu iekaisumus, komprešu

slotu noder pret apdegumiem, hemoroīdiem, remdē sāpes (it īpaši galvas, ausu un zobu sāpes). Melnā plūškoka lapas un zarus liek kurmju alās atbaidīšanai, jo krūmam ir nepatīkama smaka.

Dažas receptes

Vienkārša recepte melnā plūškoka ogu lietošanai: 20 g kaltētu ogu iemērc uz 8–10 minūtēm aukstā ūdenī (apmēram 250 ml), tad ogas uzvāra un patur karstumā (uz plīts malas vai termosā) vēl kādas 12–15 minūtes. Ēdamkaroti ziedu aplej ar vārošu ūdeni (250 ml), izdzer dienas laikā.

Dažas receptes konkrētu slimību ārstēšanai:

- **Pie nieru slimībām** ņem 1 sauju kaltētu melnā plūškoka ogu. Aplej tās ar 0,5 l auksta ūdens un atstāj, lai mirkst 10 minūtes. Uzvāra izmērcētās ogas un ļauj ievilkties, 10–15 minūtes, izdzer dienas laikā.
- **Pret hroniskiem aizcietējumiem** labi palīdz ķīselis, kuru vāra no pavasara lapām vai rudens ogām ar medu.
- **Pie apdegumiem, furunkuļiem, hemoroīda iekaisuma, situācijām** ņem melnā plūškoka lapas un nedaudz pasutina. Var paturēt garaiņos vai uz mirkli iegremdēt karstā ūdenī. Tad lapas izlīdzina, nedaudz apžāvē un liek uz slimās vietas.
- **Pie podagras** palīdz kaltētu ogu komprese.
- **Pie radikulīta** palīdz kaltētu ziedu komprese kopā ar kumelīšu ziediem. ●

Raksta sagatavošanai izmantoti interneta resursi.

*Rīta Daščiora,
MKPC Rīgas reģionālās nodaļas mežsaimniecības konsultante*

Par MEDĪBĀM un MEŽA DZĪVNIEMIEM

Ar šo Čiekura numuru mēs uzsākam jaunu sadaļu medniekiem. Tajā centīsimies jūs informēt par aktualitātēm medību jomā, izmaiņām medības reglamentējošos normatīvajos aktos, kā arī par jautājumiem, kas saistīti ar savvaļas dzīvnieku nodarītajiem postījumiem mežsaimniecībai un lauksaimniecībai un citiem jūs interesējošiem tematiem. Tādēļ aicinām sūtīt uz manu e-pastu: janis.baumanis@mkpc.llkc.lv jūsu interesējošos jautājumus, kas saistīti ar medībām un medijamiem dzīvniekiem, tos apkoposim un sniegsim atbildes nākamajos izdevumos.

Jauna kārtība medijuma gaļas realizēšanā

Ministru kabinets šā gada 20. jūlijā ir pieņēmis noteikumu Nr. 645 "Noteikumi par kārtību, kādā mednieki galapatērētājam piegādā medijamos dzīvniekus vai to gaļu mazā

daudzumā, un higiēnas prasībām medijamo dzīvnieku un to gaļas aprītei". Salīdzinot ar iepriekšējo kārtību, šie noteikumi precīzē un nosaka:

- cik liels ir mazs medijamo dzīvnieku un to gaļas daudzums;
- vietu, kur apstrādā medijumu;
- pārtikas aprītes posmus, kuros jāievēro noteikts temperatūras režīms un realizācijas termiņš;
- pievienojamos Valsts meža dienesta izsniegtos pavaddokumentus un tajos ietveramo informāciju.

Medniekiem svarīgi ņemt vērā šo noteikumu 3.3. punktu, kas paredz, ka medijamā dzīvnieka pēcnāves apskate medijuma apstrādes vietā jāveic Pārtikas un veterinārā dienesta pilnvarotam veterinārārstam vai personai, kura ir apmācīta saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2004. gada 29. aprīļa Regulas (EK) Nr. 853/2004,

ar ko nosaka īpašus higiēnas noteikumus attiecībā uz dzīvnieku izcelsmes pārtiku, III pielikuma IV sadaļas 1. nodaļu. Tas nozīmē, ka ikvienā mednieku klubā, kurš plāno kādu medijumu realizēt, nevis izlietot pašu patēriņam, ir nepieciešams vismaz viens mednieks, kas ir izgājis speciālo apmācību.

LLKC Meža konsultāciju un pakalpojumu centrs sadarbībā ar Pārtikas un veterinārā dienestu organizē šādus apmācības kursus visā Latvijas teritorijā. Ja jūs vēlaties, lai šie kursi notiktu arī jūsu reģionā, rakstiet uz e-pastu: janis.baumanis@mkpc.llkc.lv vai zvaniet pa tālruni 29134657 Jānim Baumanim.

Ar jaunajiem noteikumiem var iepazīties: www.likumi.lv ●

*Jānis Baumanis,
MKPC medību saimniecības
vecākais speciālists*

Meža konsultāciju un pakalpojumu centrs (MKPC) Valsts lauku tīkla pasākumu ietvaros turpina organizēt meža īpašniekiem bezmaksas:

SEMINĀRUS UN APMĀCĪBAS.

Ar semināru un apmācību tēmām, norises vietām un laikiem var iepazīties Valsts Lauku tīkla mājas lapā

www.laukutikls.lv

(par semināriem – sadaļā Notikumi, bet par apmācībām – Izmanto iespēju!), MKPC mājas www.mkpc.llkc.lv, zvanot pa tālruni 63050477

ATSĀKAM ORGANIZĒT MEDNIEKU UN MEDĪBU VADĪTĀJU KANDIDĀTU APMĀCĪBU

Meža konsultāciju pakalpojumu centrs atsāk organizēt mednieku un medību vadītāju kandidātu apmācību kursus, lai pretendenti varētu kārtot mednieka un medību vadītāju eksāmenu. Apmācības notiek visā Latvijas teritorijā.

Sikāk par apmācībām skatīt: www.mkpc.llkc.lv sadaļā Mednieku apmācība.

Par kursu norises vietu un laiku interesēties: JĀNIS BAUMANIS, medību saimniecības vecākais speciālists, mob. t. 29134657, e-pasts: janis.baumanis@mkpc.llkc.lv vai tuvākajā MKPC birojā.

LLKC MKPC Meža konsultāciju pakalpojumu centrs
Rīgas iela 34, Ozolnieki, Ozolnieku pag., Ozolnieku nov. LV3018
Tālr. 63050477, fakss 63022264 mkpc@mkpc.llkc.lv
www.mkpc.llkc.lv

Meža konsultāciju pakalpojumu centra nodaļas

MKPC nodaļa	Biroji	Vārds, Uzvārds	Tālrunis
Austrumlatgales nodaļa	Ludzas birojs	Ludvīgs Karvelis	65722009, 29411165
Dienvidkurzemes nodaļa	Liepājas birojs	Uldis Šēnbergs	63491241, 29285111
	Saldus birojs	Dainis Kudors	63824065, 29186107
Dienvidlatgales nodaļa	Krāslavas birojs	Jānis Dzalbs	65620019, 29789364
	Daugavpils birojs	Ilgonis Skrinda	65457097, 26438175
	Preiļu birojs	Astrīda Rudzīte	65381781, 26410476
Madonas – Cēsu nodaļa	Madonas birojs	Mairita Bondare	64822528, 28381176
	Cēsu birojs	Andis Ecētājs	64130048, 26467885
Rīgas reģionālā nodaļa	Rīgas birojs	Agris Kauliņš	67895819, 26498315
	Bauskas birojs	Uldis Dzērve	63960149, 29222487
Sēlijas nodaļa	Jēkabpils birojs	Jānis Sēlis	65207372, 26465432
	Jelgavas birojs	Alda Alksne	63048122, 29283108
Zemgales nodaļa	Dobeles birojs	Vitālijs Spalvēns	28680073
	Tukuma birojs	Ilmārs Rosickis	63125076, 20223626
Ziemeļaustrumu nodaļa	Gulbenes birojs	Ginta Ābeltiņa	64474022, 26117578
	Balvu birojs	Jānis Grīzibovskis	64520011, 26314426
Ziemeļkurzemes nodaļa	Kuldīgas birojs	Sigita Vaivade	63323955, 29103658
	Talsu birojs	Ilmārs Bušs	63222089, 26519781
Ziemeļvidzemes nodaļa	Valmieras birojs	Dzintars Alksnis	64250210, 26415649
Limbažu nodaļa	Limbažu birojs	Jānis Zvaigzne	64022679, 29151750
Apmācību centrs „Pakalniēši”		Inese Mailīte	64828108, 26141853
Apmācību centrs „Mežtekas”		Juris Gusts	26545195, 28692818

Čiekura
NĀKAMĀJĀ
NUMURĀ

Ko iemācāties semināros un apmācībās

Ko var mācīties no Zviedrijas mežkopjiem

Sikāk par Mazapjoma privātās mežsaimniecības konferenci Slovēnijā

Praktiski padomi

Čiekurs
informatīvais izdevums
Izdevējs:

SIA LLKC Meža konsultāciju pakalpojumu centrs
Rīgas iela 34, Ozolnieki, Ozolnieku pag.,
Ozolnieku nov. LV3018
Tālr. 63050477, fakss 63022264
mkpc@mkpc.llkc.lv; www.mkpc.llkc.lv

Izdevumu iespiešanai sagatavoja
Sarmīte Grundsteine,
MKPC Informācijas un apmācību daļas vadītāja
Tālr. 63050477, mob.2913356,
ciekurs@mkpc.llkc.lv
Makets un druka — SIA Jelgavas tipogrāfija

Čiekurs izdots Valsts Lauku tīkla pasākumu ietvaros

Mixed Sources
Product group from well-managed
forests and other controlled sources
Produktu grupa no labi apsaimniekotiem
mežiem un citām kontrolētām izejvietaš
www.fsc.org Cert. no. SW-COC-002823
© 1996 Forest Stewardship Council

PROJEKTU LĪDZFINANŠĒ
EIROPAS SAVIENĪBA

ELFLA

EIROPAS LAUKSAIMNIECĪBAS FONDS LAUKU ATTĪSTĪBAI:
EIROPA INVESTĒ LAUKU APVIDOS

Čiekurs vasara